

Η

ΝΕΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΑΝΤ. ΓΙΑΝΝΑΡΙ

Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Παιδείας ἐν Κρήτῃ

ΥΠΟ

ΕΜΜ. Γ. ΓΕΝΕΡΑΛΙ δ. φ.

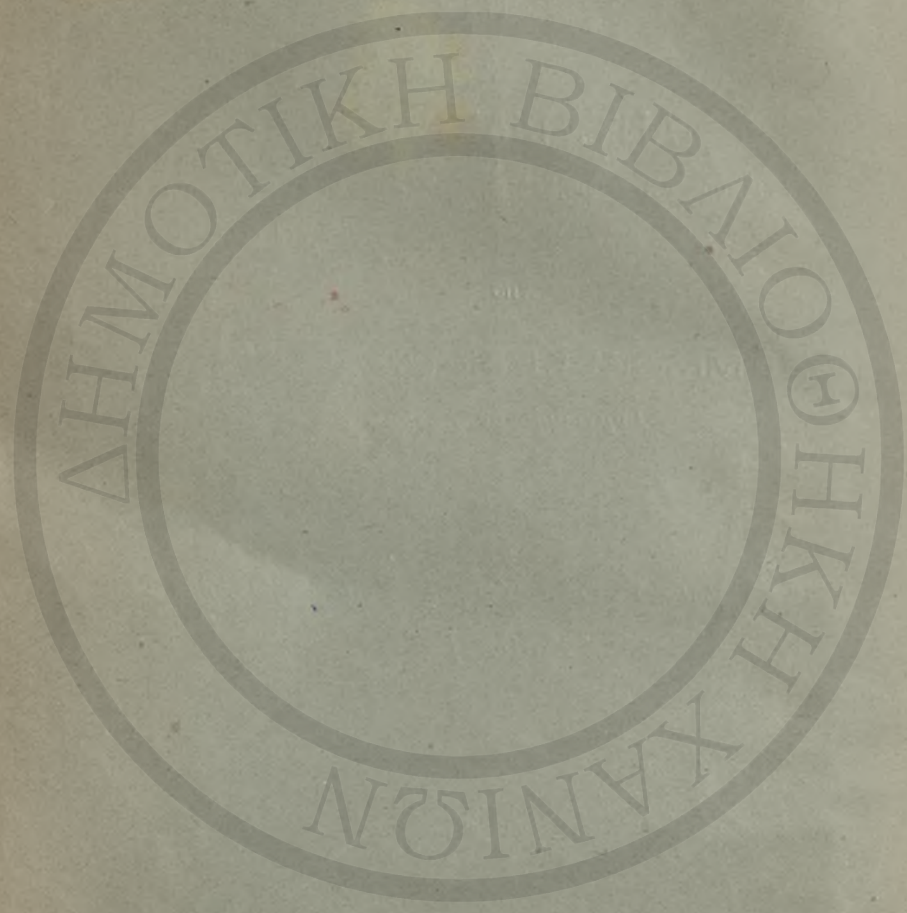
Γυμνασιάρχου Χανίων

*[Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Ἑψηλῶν Δευκῶν Ὁρέων»
Χανίων.]*

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

1909

217
80

1,4
20

Η

70 955.

ΝΕΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

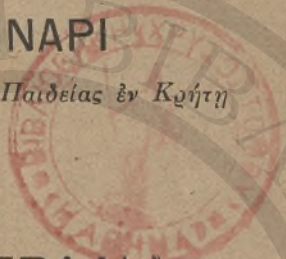
ΑΝΤ. ΓΙΑΝΝΑΡΙ

Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Παιδείας ἐν Κρήτῃ

ΥΠΟ

ΕΜΜ. Γ. ΓΕΝΕΡΑΛΙ δ.φ.

Γυμνασιάρχου Χανίων

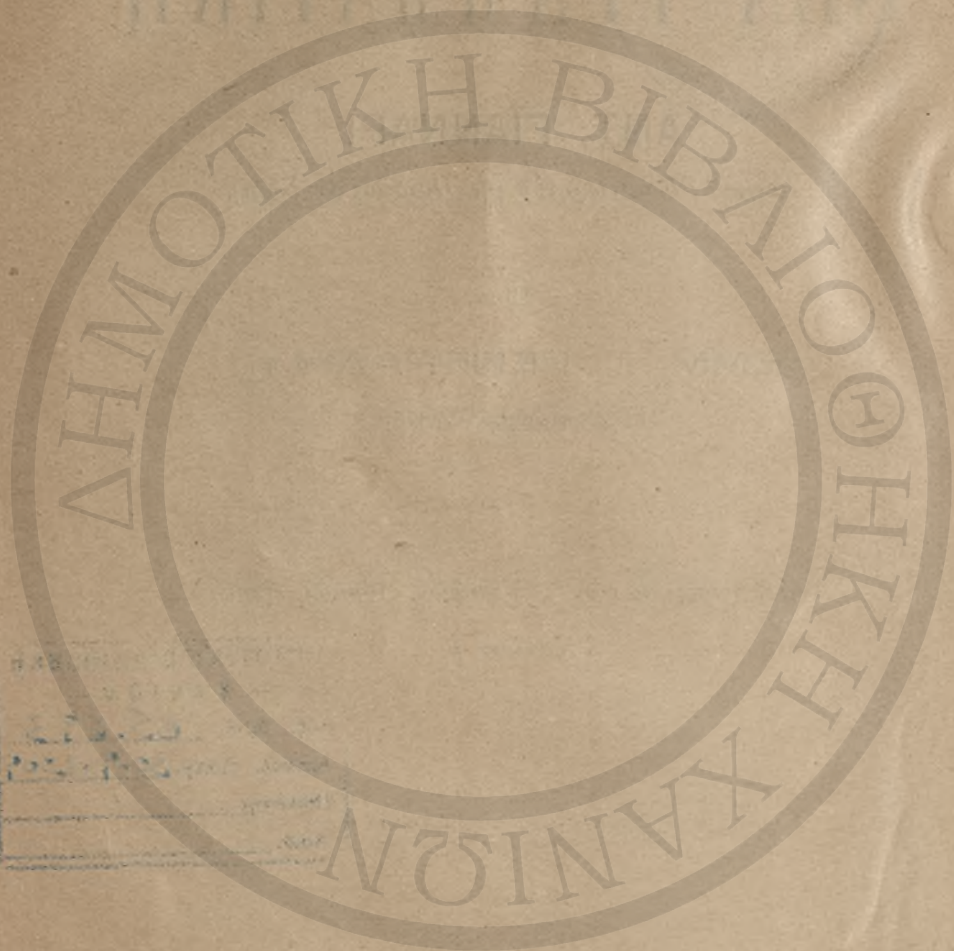
[Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Ἑψηλῶν Δευκῶν Ὁρέων»

Χανίων.]

ΕΘΝΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
ΑΔΕ. ἀριθ. 65.693
Χρονολ. Εἰσγ. 30-9-2009
Εἰδικότης Γ2ω66α
Ἄριθ. 489.5 / ΓΙΑ

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

1909

ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ

Ἡ ἐπομένη κρίσις τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Γιάνναρι ἐγρᾶφη ἐπὶ τὸ δημοσιογραφικώτερον καὶ διὰ τοῦτο δὲν περιορίσθη εἰς τὴν ἀπλὴν καὶ ξηρὰν ἀναγραφὴν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἀλλ' ἐνιαχοῦ ἤτόπως δριμυτέρα, πάντοτε δ' ὅμως ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ κοσμίου. Τὸ θ' ἄρθρον ἦτο δριμύτερον τῶν ἄλλων, τοῦτο δὲ συνέβη, διότι ὁ κ. Γιάνναρις ἐξεφράσθη κατ' ἑμοῦ κατὰ τρόπον, ὅστις καὶ μείζονα δριμύτητα θὰ ἐδικαιολόγει. Ὡπωσδήποτε παρακαλῶ τοὺς ἀναγνώστας ν' ἀποβλέψωσιν εἰς τὴν οὐσίαν τῶν σφαλμάτων παριδόντες τὴν ἴσως δριμύτην ἔκφρασιν· νὰ ἔχωσι δ' ὑπ' ὄψει ὅτι ἐλάχιστον μέρος σημειοῦμαι, δίδω δ' ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἐντριβεῖς νὰ ἐξετάσωσι τὰ λοιπὰ καὶ τὸ διδακτικὸν βιβλίον ἐν τῷ συνόλω. Πείθομαι δ' ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον θὰ σχηματίσωσι γνώμην οὐδὲ κατὰ κεραίαν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἐμήν.

Ἐρρωσθε.

Ἐν Χανίοις τῇ 6 Δεκεμβρίου 1908

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΓΕΝΕΡΑΛΙΣ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

Πρωτοτύπως καὶ παιδαγωγικῶς καὶ πρακτικῶς ἐξεργασμένη

ὑπὸ Α. Ν. ΓΙΑΝΝΑΡΙ

ὑπὸ τὸν πομπώδη τοῦτον τίτλον ἐξεδόθη μετὰ μεγάλης σπουδῆς πέρυσι κατὰ τὸν Σεπτέμβριον νέον σύγγραμμα τοῦ κ. Γιάνναρι, ἐγκριθέν μάλιστα, πρὶν ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος διὰ τοῦ τύπου, πρὶν ἀναγωσθῆ ὡς χειρόγραφον, πρὶν μάλιστα συμπληρωθῆ ἢ συγγραφῆ αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἣτις δύναται μὲν τὰ πάντα νὰ πράττῃ νομοθετικῶς, εἰς οὐδὲν ὅμως μέρος τῆς γῆς ἀναπληροῖ τὰς ἐπὶ τῶν διαγωνισμῶν τῶν διδακτικῶν βιβλίων Ἐπιτροπείας. ¹ Μετὰ δὲ τὴν ἐκτύπωσιν, ἣτις βραδύνασα ἐναντίον τοῦ συμβολαίου πρὸς τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἔκδοσιν τυπογράφον προεκάλεσε δικαστικὸν ἀγῶνα διὰ τὰ τυπωτικά, συνεστάθη εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους δι' εἰδικῆς ἐγκυκλίου ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς ἀτόπως, διότι εἶχε πρότερον καταρτισθῆ τὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων καὶ εἶχε δημοσιευθῆ ἢ κανονικῆ ἐγκύκλιος, ἢ γνωρίζουσα τοῖς διδασκάλοις τὰ διδακτικὰ βιβλία τοῦ ἔτους.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἱστορία τῆς συγγραφῆς καὶ ἐκτυπώσεως καὶ συστάσεως τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Γιάνναρι, ἣτις ἄνευ οὐδεμιᾶς διδακτικῆς ἢ παιδαγωγικῆς ἀρετῆς εἰσήλασεν εἰς τὰ δημοτικά σχολεῖα ἐξωθούσα τὰς γραμματικὰς, αἵτινες φέρουσι τὸ κῆρος τοῦ ἐν Ἑλλάδι διαγωνι-

¹ Τετράκις δυστυχῶς ἔχει τολμηθῆ τοῦτο, ἐγκριθέντων οὐχὶ πάντοτε λόγου ἀξίων βιβλίων, ἅτινα οὐδὲ νὰ ἐμφανισθῶσι θὰ ἐτόλμων πρὸ Διαγωνισμοῦ. Ἄλλὰ τὰ πάντων χερίστα εἶναι ἡ κρινομένη Γραμματικὴ καὶ τὸ Ἑλληνόπουλο τοῦ κ. Βουτετάκι.

σμοῦ, κυκλοφοροῦσι δηλ. με τὴν ἑαυτῶν ἀξίαν, ἣν προσδίδει ἔγκρισις ὑπὸ Ἐπιτροπείας τοῦ ἔθνους ἐκ παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν συγκροτουμένης, ἀναγινωσκούσης, κρινούσης καὶ ἐγκρινούσης ἢ κατακρινούσης τὰ ὑποβαλλόμενα εἰς αὐτὴν διδασκτικὰ συγγράμματα. Ἐὰν δέ τις τῶν ἐπιθεωρητῶν διὰ πᾶν ἄλλο ἢ διδασκαλικούς λόγους δὲν ἐπολέμει λυσσῶδως τὸ ἐμὸν ἐγκεκριμένον βιβλίον, βεβαίωτατα οὔτε ἡ τῆς Βουλῆς ἔγκρισις, οὔτε ἡ συστατικὴ ἐγκύκλιος θὰ ἀπέσπα ἀπὸ τῶν χειρῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν τὰς ἐγκεκριμένας γραμματικὰς, ἵνα ἐγγεῖριση αὐτοῖς τὴν στρεβλωτικὴν τῆς διανοίας καὶ τὴν ἀπορροφητικὴν τοῦ νοῦ φυλλάδαν τοῦ κ. Γιάνναρι, ἧς τὸν τίτλον προέταξα. Οὐδ' αὐτοὶ δὲ οἱ οὐχὶ συμπαιθῶς διακείμενοι πρὸς με διδασκαλιστὰὶ ἔνεκα διαβολῶν τοῦ κ. Γιάνναρι καὶ τινος τῶν ἐπιθεωρητῶν ἀρνοῦνται τὸ ἀμέθοδον καὶ ἐσφαλμένον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Γιάνναρι καὶ τὸ εὐμέθοδον τῆς ἐμῆς, ἣν ἐκ πνεύματος ἐχθρικοῦ ἀποκρούουσιν, ὡς μετὰ ζηλευτῆς παρρησίας καὶ εἰλικρινείας ὠμολόγησεν ὁ ἕτερος τῶν διευθυντῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς πόλεως Χανίων. Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ τούτου συνάδελφοι τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουσι περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Γιάνναρι, ἀλλὰ συσκοτιζόμενοι ὑπὸ ἀδικαιολογίῃτος ἐχθρότητος πρὸς τὸ ἐμὸν, ἐν τῷ συγγραφεῖ τοῦ ὁποίου συνέστησαν αὐτοῖς νὰ ἐμβλέπωσι πολέμιον τῆς τάξεως τῶν διδασκαλιστῶν, ἀποκρούουσι τοῦτο νομίζοντες ὅτι ὑλικῶς ζημιοῦντές με ἐκδικοῦνται τρόπον τινα τὸν δυσμενῆ (sic). Γινώσκω μάλιστα ὅτι ἐπέβαλέ τις τῶν διδασκάλων λήγοντος τοῦ περυσينوῦ Ὀκτωβρίου, ὅτε δηλ. οἱ μαθηταὶ εἶχον ἀγοράσει Γραμματικὴν, τὴν Γραμματικὴν τοῦ κ. Γιάνναρι, ἀφ' οὗ δὲ ἐπρομηθεύθησαν καὶ ταύτην, ἥτοι ἐξεπληρώθη ὁ ταμειυτικὸς τοῦ συγγραφέως ταύτης σκοπός, δὲν ἐδίδασκεν αὐτὴν, ὥστε οὐδὲ τὰ φύλλα ταύτης ἔκοψαν οἱ μαθηταί, οἵτινες ἐπεβαρύνθησαν μὲ τὴν δαπάνην 90 λεπτῶν, ἀλλ' ἐξηκολούθουν ὡς καὶ πρότερον διδασκόμενοι.

Ἐν γένει λοιπὸν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν δυναμένων νὰ κρίνωσι διδασκάλων εἶναι καταδεδικασμένον τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γιάνναρι ὡς ἄστοχον ἀπολύτως τοῦ σκοποῦ ὃν ἐπιδιώκει. Ἡ δὲ ὑποστήριξις ὀφείλεται εἰς τὸν κατ' ἐμοῦ πόλεμον, ἀναφθέντα μὲν πέρυσιν ὑπὸ τοῦ κ. Γιάνναρι, ἀναρριπιζόμενον δὲ ὑπὸ τῶν προσκειμένων αὐτῷ, ἕως ἐκ κέρδους, οὔπερ ἠστόχησαν παρ' ἄλλου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τοὺς πολλοὺς, μάλιστα δὲ καὶ εἰς τοὺς ἄνευ πτυχίου δημοδιδασκάλους, δὲν εἶναι γνωσταὶ αἱ ἀρεταὶ τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Γιάνναρι, ἥτις κινδυνεύει ἐφέτος νὰ κατακλύσῃ τὴν Κρήτην, θὰ ἐμφανίσωμεν ταύτας εἰς τοὺς περὶ τὰ γράμματα ἀσχολουμένους καὶ τοὺς ἐκ προκαταλήψεως ἐπτοημένους πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ κ. Γιάνναρι, διὰ νὰ εἶναι ἐπιφυλακτικώτεροι εἰς τὸν θαυμασμὸν καὶ εἰς τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν ἀναμιμνησκόμενοι ὅτι tout ce qui brille, n' est pas d' or.

Ἐὰν δὲ δὲν κατορθώσωμεν ἄλλο τι, πειθόμεθα δ' ὅμως ἀδαμαντίνως ὅτι ἡ Βουλὴ ἡμῶν θὰ παύσῃται οἰκειοποιουμένη ἔργα ἐπιτροπειῶν διαγωνισμῶν, καὶ ἡ δὲν θὰ δέχεται ὅσας μέχρι τοῦδε εἰσηγήσεις, ἢ θὰ συγκροτῇ Ἐπιτροπείας πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦλάχιστον τῶν ποικίλων βιβλίων, ἅτινα ὑποβάλλονται αὐτῇ κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν μὴ τολμώντων νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ ἐν Ἑλλάδι διαγωνισμοῦ, ἢ θὰ νομοθετήσῃσι τοιοῦτον, ὡς ἡμεῖς πέρυσι προτείναμεν.

Θεωροῦμεν ἐπάναγκες νὰ δηλώσωμεν ὅτι, ἵνα καταδειχθῇ ἐξ ὄνυχος ὁ λέων (διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀρεστὴν τῶ κ. Γιάνναρι φράσιν) θὰ καταλέξωμεν ἐν πρώτοις γενικῶς ἐκ πολλῶν μερῶν σφάλματα ποικίλα, εἶτα δ' ἐπανερχόμενοι θὰ ἐξετάσωμεν κατὰ σειρὰν τὸ καινοφανὲς διδακτικὸν ἔργον ἐλέγχοντες τὰ πλημμελῆ, ὑποδεικνύοντες δ' ἅμα τί θὰ ἦτο ὀρθόν, ὅπερ ἴσως νὰ εὐρίσκηται ἐν ταῖς κυκλοφορούσαις, ἐγκεκριμέναις δὲ ὅμως γραμματικαῖς.

Πρώτιστα δὲ θὰ ἐξετάσωμεν τὸν πρόλογον, διότι οὗτος ἐν παντὶ συγγραμμάτι εἶναι τὸ κάτοπτρον τρόπον τινά, ἐν ᾧ ἀντανακλῶνται προκαταβολικῶς αἱ ἀρεταὶ τοῦ βιβλίου, ὁ μίτος, ὅφ' οὐ χειραγωγούμενος ὁ ἀναγνώστης θὰ εἰσχωρήσῃ ἀσκόπως εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ πνευματικοῦ τούτου προϊόντος. Πᾶς δηλ. συγγραφεὺς ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἑαυτοῦ βιβλίου καταδεικνύει τὴν μέθοδον, ἣν ἠκολούθησεν ἐν τῇ συγγραφῇ, τὰ ἁμαρτήματα τῶν ὁμοίων βιβλίων (τοῦτο κάμνει ὁ κ. Γιάνναρος ἐκ συνηθείας, διότι οὐδὲν ἀρέσκει αὐτῷ), ἅπερ ἐκεῖνος φεύγει, τὰς ὠφελίμους καινοτομίας, ἃς εἰσάγει, ἐν γένει δὲ πᾶν, ὅπερ διάφορον τῆς πεπατημένης τρίβου ὃν τέμνει νέαν ὁδὸν ἄγουσαν πρὸς τὴν βελτίωσιν τοῦ μαθήματος, τὸ ὅποσον ἐπαγγέλλεται νὰ διδάξῃ, τοῦ διδάγματος γενικῶς, ὅπερ εἰσηγεῖται.

Τοιαῦτα ἡμεῖς δὲν ἐμβλέπομεν ἐν τῷ στομφῶδει προλόγῳ τῆς

Γραμματικῆς τοῦ κ. Γιάνναροι ὤρισμένως καὶ ἐν τούτῳ παραπαίει ὁ νέος διδασκλικός. Πρῶτον ὑβρίζει καὶ κτειρωνεύεται τὴν ἐν τοῖς δημοτικαῖς Σχολαῖσι διδασκαλίαν γενικῶς ὡς ἀτελῆ ἢ πλημμελῆ, ἐν ᾧ ὁμολογουμένως οἱ παρ' ἡμῖν διδασκαλισταὶ κατὰ πλειοψηφίαν εἶναι καλῶς συγκεκροτημένοι, λίαν δ' ἐπιτυχῶς διδάσκουσι, πολλῶ δ' ἴσως ὑπέρτεροι τῶν ἐν Ἑλλάδι ὁμοτέγων εἶναι, διότι τοὺς ἐν Κρήτῃ ἐν γένει διδασκάλους διακρίνει ἐνθουσιασμός ὑπὲρ τοῦ ἑαυτῶν ἔργου, ὅπερ εἶναι ὁ πρῶτος τῆς ἐπιτυχίας συντελεστής. Εἶτα κακίζει τὰ διδασκτικὰ βιβλία ὡς ἀμαρτωλὰ παρὰ τὴν σφραγίδα τῆς ὑψηλῆς ἔγκρισεως, ἐν ᾧ ἡ ἔγκρισις ἀκριβῶς εἶναι ἡ τροχὴ τῆς ἀρετῆς τοῦ βιβλίου ἀποδείξις, ὅταν μάλιστα ὁ μὲν συγγραφεὺς τούτου δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ διαγωνισμοῦ δρώντων καὶ ἐχόντων ἐπομένως δύναμιν πολιτικὴν καὶ μέσα διαθειόντων, πολλὰ δὲ ἄλλα συνυποβεβλημένα εἰς τὴν κρίσιν τοῦ διαγωνισμοῦ ἀπορρίπτονται. Γινώσκει δέ, ὑποθέτομεν, ὅτι δὲν χροῖονται ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς Βουλῆς τὰ βιβλία, ὡς ἡ κρινομένη Γραμματικὴ ἐχρίσθη ἐξ ἔλλου καὶ οἴκιου, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀναγνωσθῶσιν ὑπὸ πάντων τῶν μεγάλων τῆς ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ Ἐπιτροπείας καὶ εἰδικῶς ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ, οὗτινος ἡ εἰσηγήσις μετὰ τὴν ἔγκρισιν καὶ ὑπογραφήν καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν ἡτιολογημένη δημοσιεύεται ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐφημερίδι.

Ἐν ταῖς ἐφεξῆς δὲ τοῦ προλόγου παραγράφοις πειρᾶται νὰ δεῖξῃ ὅτι γινώσκει τὴν παιδαγωγικὴν ἐπιστήμην καὶ νὰ δικαιολογήσῃ καὶ ἐξάρῃ τὴν βᾶσιν τοῦ ἰδίου ἔργου ὡς ἀπλοῦ καὶ νεωτερίζοντος, ἐν γλώσσῃ ἀπλῇ καὶ ἀνεπιηθεύτῳ, ἐπισχύοντος δὲ τὴν κρίσιν, ἣν ὑπισχεῖται ν' ἀναπτύξῃ διὰ τῆς δῆθεν ἀποφυγῆς τοῦ ψιττακίσματος κενῶν καὶ ἀκαταλήπτων λέξεων, ἐν ᾧ αἱ κυκλούμεναι γραμματικαὶ ἀστοχοῦσι τοῦ ὀρθοῦ δῆθεν, ἅτε διατυποῦσαι τοὺς κανόνες ἐν γλώσσῃ ἄγαν ἀρχαϊκῇ καὶ ἀκαταλήπτῳ (τίς ἀρχαϊκώτερος ὑμῶν κ. Γιάνναρι;) συντόμῳ δὲ (τὸ σύντομον κ. Γ., εἶναι διδασκτικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἀρετὴ καὶ φροντίσατε νὰ μάθητε τοῦτο) καὶ ἀπευθυνομένη εἰς τὴν μηχανικὴν τῶν παιδῶν μνήμην, ὅπερ ἐκεῖνος ἐζήτησεν ἐκεῖ, ἔνθα ἤρρεσκεν αὐτῷ, ἥτοι ἐν τοῖς πιναξίν ὀνομάτων καὶ ρημάτων χωρὶς νὰ δηλώσῃ ρητῶς εἰς ποῖα ἄλλα κεφάλαια οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς ἀπέβλεψαν εἰς τὴν παιδικὴν μνήμην.

Τοιαῦτα κενολογῶ, διότι οὐδὲν τούτων ἀκολουθεῖ, ἡδύνατο δὲ νὰ

μάθη ἐκ τῆς γραμματικῆς Οἰκονόμου τί ἐστὶν ἀπλότης, δὲν εἶπε τίνα μέθοδον ἠκολούθησεν ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ. Διότι πιθανώτατα δὲν ἔχει ἀναγνώσει οὔτε ὅσα οἱ ξενοὶ παιδαγωγοὶ ἔχουσι γράψει περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς, οὔτε ὅσα οἱ ἡμέτεροὶ ἄλλως θὰ ἔλεγον ἡμῖν περὶ ἀναλυτικῆς ἢ συνθετικῆς μεθόδου καὶ περὶ τῆς γνώμης, ἣν ἔχει μορφώσει ἐν τῇ μελετῇ τῶν παιδαγωγικῶν ζητημάτων, ἂν εἶναι ἀναγκασία ἢ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, ὡς παραδέχονται οἱ πλεῖστοι παιδαγωγικοί, ἢ συντάσσεται τοῖς πέρυσιν ἐν Ἑλλάδι γενομένοις, καθ' ἃ ἀποβάλλεται ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων ἡ γραμματικὴ, ὅτι θὰ ἀπήλασσαν ἡμᾶς τοῦ κόπου τῆς κρίσεως, διότι δὲν θὰ ἔγραφε γραμματικὴν.

Παρακατιῶν ἀποδύρεται νέαν λύμην, φοβερὰν δῆθεν, τοῦ διδακτικοῦ ἡμῶν συστήματος τὴν κακίην, λέγει, ἔξιν ἰοῦ λαλεῖν περὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, ἔνθα προσθέτει, ὡς περὶ νινος ἀλλοτριῶν καὶ ἐκλιπόντος λαοῦ. Μὰ τὴν Περσεφίνην δὲν γνωρίζομεν τί σημείνει, τίνα πρακτικὴν ἢ παιδαγωγικὴν ἀξίαν ἔχει ἢ ἀλλόκοτος αὕτη παράγραφος, τίνα δὲ σχέσιν δύναται νὰ ἔχη πρὸς τὴν μέθοδον ἢ τὴν ὕλην διδακτικοῦ βιβλίου! Ἀμαρτάνει ἄρα γε ὁ σημερινὸς Ἑλληὴν πατριωτικῶς ἢ ἐθνικῶς ὅταν εἶπῃ: Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἔγραφον ἢ ἔλεγον οὕτως ἢ ἐκείνως; Ἐξάγεται ἐκ τούτων ὅτι δὲν εἶναι ἐκείνων ἀπόγονος, ἢ ὅτι ἡ γλῶσσα ἐκείνων εἶναι γλῶσσα ἀλλοφύλων καὶ οὐχὶ προγονικῆ; Ἐπιτρέψατε ἡμῖν, κ. Γιάνναρι, νὰ μὴ σὰς ἐννοῶμεν.

Ἐν δὲ τῇ ἀκολουθῇ παραγράφῳ ποιεῖται λόγον περὶ τῶν νεωτερισμῶν, οὓς εἰσάγει, οἱ ὅποιοι γελοιοποιοῦσιν αὐτόχρημα τὴν Νέαν αὐτοῦ Γραμματικὴν. Τὸ οὐδέτερον, λέγει, φύσει κείναι μεταξὺ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ. Ὅπως τοῦναντίον τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν εἶναι ἀχώριστα ἐν τῇ φύσει, τέκνον δὲ τρόπον νινὰ τούτων εἶνε τὸ οὐδέτερον. Καὶ ὁ νεωτερισμὸς δὲ τῆς τῶν πτώσεων τάξεως δὲν εἶναι ὀλιγώτερον γελοῖος, ἥκιστα δὲ παιδαγωγικός. Διότι σύγχυσι μόνον ἐπιφέρει ἢ κατὰ σειράν ὁμοιότης τῶν πτώσεων, ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς, αἵτινες ἄλλως δὲν εἶναι πάντοτε ὅμοιοι (ποιητῆς-ποιητά, λόγος-λόγε, πατήρ πάτερ κτλ.), καὶ τῶν τριῶν τοῦ οὐδετέρου γένους. Οὐδένα δὲ πρακτικὸν σκοπὸν ἐξυπηρετεῖ ἢ μετὰθεσις τῶν πλαγίων πτώσεων, διότι δὲν εἶναι δεῖπνον ἢ Γραμματικὴ, ἐν ᾧ καὶ πτώσεις ὡς συνδαιτυμόνες θὰ καθήσωσι κατ' ἀξίαν καὶ βαθμόν. Φυσικὸν δ' ἡδύ-

νατο νὰ εἶναι νὰ προταχθῆ ἡ αἰτιατική, διότι αὕτη μάλιστα προσπίπτει πρώτη εἰς τὸν ὀμιλοῦντα παῖδα. "Αν δ' ἡ δοτική εἶναι ἀπρηχαιωμένη, ἄς ἐκβληθῆ παντάπασι, ἄλλως ἄς διατηρήσῃ τὴν ἑαυτῆς θέσιν. Δὲν τὸ πιστεύετε ὅμως οὐδὲ ὑμεῖς κ. Γιάνναρι, διότι εἰσήλασεν αὕτη ὀρμητικῶς εἰς τὴν γλώσσαν, τὴν τε προφορικὴν καὶ γραπτὴν, οὐδ' αὐτοὶ δὲ οἱ μαλλιαροὶ δύνανται νὰ διιχυρισθῶσιν ὅτι ζῆ τεχνητὴν ζωὴν. Ἀποδείξεις δὲ ἔστω αὐτὸς ὁ κ. Γιάνναρις, ὅστις μόνον ἐν τῷ καινομένῳ προλόγῳ μετεχειρίσθη 50 σχεδὸν δοτικές.

Οὐδὲ ὅτι τὰ παραδείγματα τῆς Γραμματικῆς ταύτης εἶναι παμπληθῆ οὐδ' ὁ κατάλογος τῶν ἀνωμάλων ρημάτων εἶναι πλεονέκτημα. Ἄν δέ, διότι τὸ βιβλίον (καίτοι ὀνομάζεται ἐν τῇ τελευταίᾳ παραγράφῳ βιβλίδιον) εἶναι ὀγκωδέστερον—διότι τοῦτο μόνον σημαίνει τὸ πληρέστερον—νομίζεται καὶ δοκιμώτερον, πλανᾶται ὁ κ. συγγραφεύς. Ὁ ὄγκος τρέπει εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ διδασκάλους καὶ μαθητάς. Ἡ πρωτίστη τῆς γραμματικῆς ἀρετὴ εἶναι τὸ βραχύ, τὸ σύντομον, τὸ λακωνικόν. Τὸ δ' ἐκτενὲς εἶναι κακία. Ὀλίγη καὶ πρακτικὴ γραμματικὴ διδασκαλία, λέγει Niemeyer, ὠφελεῖ, πολλὴ ὅμως βλάπτει. Ἐκείνη δ' ἡ Γραμματικὴ, λέγει τις ἄλλος, εἶναι χρήσιμος, ἣτις περιοριζομένη εἰς τοὺς τύπους τῆς σήμερον γραφομένης γλώσσης περιέχει ὅσα τὸ δυνατόν ὀλίγους κανόνας, πολλὰς δὲ καὶ ποικίλας ἀσκήσεις.

Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ὡς θὰ καταδείξωμεν ἐν τοῖς ἐξῆς, ἐκ τῆς ἐπανειλημμένης ἀναγνώσεως τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Γιάνναρι δὲν ἐπείσθημεν ὅτι εἶναι ὄριμος οὐδὲ πρὸς συγγραφὴν διδασκτικῶν βιβλίων καὶ μάλιστα προωρισμένων διὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν. Συμφορώτερον δὲ θὰ ἦτο εἰς αὐτὸν νὰ ἀρκεσθῆ εἰς τὴν δόξαν τὴν συγκομισθεῖσαν ἐκ τῶν μεγάλων συγγραμμάτων καὶ τὰς δάφνας, ἄς ἔδρεψεν ἐκ τῆς ἐπικρίσεως τοῦ σοφοῦ Kretschmer.

Ἐκθέσαντες ἐν τοῖς προηγουμένοις προσισαγωγικῶς τρόπον τινὰ τὰ περὶ τῆς Νέας τοῦ κ. Γιάνναρι Γραμματικῆς, ἄς σταχυολογήσωμεν ἤδη κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν μερικὰ ἐκ τῶν παντοδαπῶν ταύτης σφαλμάτων, ἅτινα βραδύτερον συγκεφαλαιούντες, θὰ ταξινομήσωμεν προσηκόντως.¹

¹ Περιττὸν ἐκρίναμεν νὰ ἐπανελάβωμεν διότι κατεδείχθη ἐκ τῶν δημοσιουθέντων ἡ ἀξία τῆς Γραμματικῆς τοῦ κ. Γιάνναρι, νέος δὲ κόπος ταξινόμησεως θὰ ἦτο ματαία ἀπώλεια χρόνου.

Τὸ πρῶτον μέρος, τὸ φθολογικόν, δὲν θὰ ἐγράφη βεβαίως ὑπὲρ δεκαετῶν παιδιῶν, ἀποδεικνύει δὲ ὅτι πολλῶ δοκιμώτερον γράφουσι διδακτικὰ βιβλία ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀσκοῦσι μακρὸν χρόνον τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου.

Ἡ πρώτη § λέγει ὅτι ἡ γλῶσσα τὴν ὁποῖαν ὁμιλοῦμεν καὶ γράφομεν λέγεται ἑλληνική. Εἶναι ἀρχαιοτάτη, διότι εἶναι περισσότερον τῶν 4,000 ἐτῶν, εἶναι δὲ πλουσιωτάτη, διότι ἔχει πλέον τῶν 100,000 λέξεων.

Ἀνεξαρκῆτως τοῦ ἀπολύτως ὀρθοῦ ἢ μὴ τοῦ περιεχομένου τῆς παραγράφου ταύτης ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, εἶναι διδακτικῶς ὠφέλιμον τὸ περιεχόμενον τοῦτο διδόμενον πρὸς ἀπομνημόνευσιν εἰς παιδας 8 ἢ 9 ἐτῶν; Μόνον ἐάν τις συνέγραφεν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἠδύνατο νὰ γράψῃ ταύτην τὴν παράγραφον. Καθ' ὅσον δὲ γνωρίζομεν καὶ ἐν ταῖς διδακτικαῖς γραμματικαῖς τῆς ἀρχαίας γλώσσης δὲν διατυποῦται διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ περὶ γραμμῶν. Ἄλλ' εἶναι ὅλως ἀνωφελές εἰς μικροὺς παιδας τοῦτο, ἀφοῦ μάλιστα δυσκόλως θὰ πεισθῶσι καὶ ὅτι εἶναι ἀκριβές· διότι οἱ ὀξύτεροι πάραυτα θὰ ἐρωτήσωσι: Καὶ ποῖος τὰς ἐμέτρησεν; Εἶναι δὲ τότε ὁ διδάσκαλος ὑποχρεωμένος, ἵνα μὴ μείνῃ ὁ μαθητὴς ἐν τῇ πνευματοκτόνῳ ἀμφιβολίᾳ, νὰ κάμνῃ ἀνωφελεῖς καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς παρεκβάσεις εἰς πράγματα ἀλλοτριώτατα τοῦ σκοποῦ ἢ ἐπιδιώκει τὸ μάθημα τῆς γραμματικῆς. Πλὴν τούτου καὶ ἡ διατύπωσις τῆς § δὲν εἶναι ἐπιτυχής. Ἐκεῖνο τό: διότι αὐτὴ (ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα) εἶναι περισσότερον τῶν 4,000 ἐτῶν καὶ τό: διότι ἔχει πλέον τῶν 100,000 λέξεων, καὶ τό: μὲ 24 ψηφία, δὲν πιστεύομεν νὰ εἶναι ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν ὀρθαὶ ἐκφράσεις, καὶ μάλιστα ὅταν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ γράφων εἶναι ἐραστὴς ζηλότυπος τῆς προσπαθείας νὰ ἀκριβοῦ τὸ γράφειν ἐν καθαρειούσῃ γλώσσῃ. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γραφῆ ἀντὶ ἡ γλῶσσα εἶνε περισσότερον τῶν 4,000 ἐτῶν, ἀριθμῆ περισσότερα τῶν κτλ. ἢ ὁμιλεῖται πρὸ κτλ. διὰ νὰ λίπῃ τὸ κκκζήλον ἢ γλῶσσα εἶναι περισσότερον; Τὸ δὲ ὄχι πλέον τῶν 100,000 λέξεων, νὰ γίνῃ ἔχει περισσότερος τῶν κτλ. Καὶ τὸ μὲ 24 ψηφία νὰ εἶναι μὲ 24 σημεῖα.

Αἱ δύο τῆς I § σημειώσεις οὐδεμίαν ἔχουσιν θέσιν ἐν τῇ γραμματικῇ δημοτικοῦ σχολείου. Ἐπρεπε νὰ διδάξῃ ὁ κ. Γιάνναρις παιδας δημοτικῶν σχολείων καὶ τότε θὰ ἐνόει τίνος γλυκύτητος ἠδύποτον προσ-

φόρει εἰς τοὺς 9ετείς ἢ 10ετείς παῖδας προσπαθῶν νὰ διδάξῃ τοὺς 4 κύκλους του, προειθικόν, ἐθνικόν, μεταγενέστερον, νεώτερον.

Ἄν μάλιστα ἤθελε συμπέσει μαθητῆς τις νὰ ἔχῃ πατέρα φιλολογοῦντα, ὅστις νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ἀκριβές τούτων τῶν κύκλων, φαντασθῆτε τί κέρδος θ' ἀπεκόμιζεν ὁ μαθητῆς ἀπὸ τοιούτου βιβλίου καὶ ἀπὸ τοῦ διδάσκοντος αὐτὸ διδασκάλου! Ὅτι διεσαίετο πᾶσα πεποιθήσις πρὸς τε τὸ βιβλίον καὶ τὸν διδάτκαλον καὶ ἐπομένως μετ' ἀδιαφορίας ἐν τῷ μέλλοντι θὰ παρηκολούθει τὸ μάθημα τοῦτο. Τί κέρδος δὲ ἐξ ἄλλου οὐσιαστικόν ἔχῃ οὐ μόνον 10ετής, ἀλλὰ καὶ 15ετής μαθητῆς σπουδάζων τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἐκ τῆς πληροφορίας περὶ τῶν τεσσάρων τούτων κύκλων; Προεισχωγῆ θὰ εἶναι εἰς τὴν φιλολογίαν; Ἄλλὰ θὰ ἀκούσῃ τοιαύτην ἐκτενῶς καὶ ἀναμάρτητον ἐκεῖ. Εἶναι ἐπομένως καλύτερον νὰ μὴ ἔχῃ ἀκούσει ἐν κατωτέρῳ κύκλῳ ἐσφαλμένα.

Ποῖον δὲ πρὸς τούτοις κέρδος ἔχει ὁ μαθητῆς νὰ μάθῃ ὅτι τὰ γράμματα τῶν προγόνων ἡμῶν ἦσαν τὸ πρῶτον 19 μόνον; Αὐτὸς θὰ διδαχθῆ ἐν τῷ ἀνά χειρὸς βιβλίῳ ὅχι τὰ γράμματα τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Κάδμου ἢ τοῦ Παλαμῆδους ἀλλὰ τῆς σήμερον γραφομένης νέας ἑλληνικῆς γλώσσης. Δὲν εἶναι λοιπὸν καὶ ἡ δευτέρα σημειώσις ἄχρηστος, ἂν μὴ ἐπιβλαβής, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ἐκεῖνος εἰς τὴν ἱστορίαν του περὶ τοῦ ἀλφabethοῦ τοῦ Κάδμου ἢ περὶ τῶν φοινικικῶν γραμμάτων, πράγματα δηλ. ἅτινα δὲν θὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ περιεχόμενον σημειώσεως τοῦ κ. Γιάνναρι καὶ ἅτινα καταστρέφουν τὸν παῖδα, διότι ἐνωρὶς ἐνωρὶς διδάσκεται ὅτι τίποτε δὲν βλέπει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον; Πόσον τοῦτο εἶναι ἐπιβλαβές ὁ διδάξας παῖδας ὡς ὁμολογήσῃ. Ἐπειτα διατὶ ὁ ἀλφάβητος καὶ οὐχὶ τὸ ἀλφάβητον. Ἐὰν ἐγένετο ἀκδημητικὴ διδασκαλία θὰ ἐξητάζετο τὸ ὅτι δὲν εἶναι λέξις ἀρχαία καὶ ὅτι ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατ' ἀρσενικόν καὶ κατὰ θηλυκὸν γένος, ὅτι δὲ τὸ οὐδέτερον προέρχεται ἐκ τοῦ Λατινικοῦ Alphabetum. Ἄλλ' ἐν στοιχειώδει γραμματικῇ παιδῶν, οἵτινες ἀκούουσι συνεχῶς ἔμαθες τὸ ἀλφάβητον; πόσα γράμματα ἔχει τὸ ἀλφάβητον; δὲν ἠξεύρης οὔτε τὸ ἀλφάβητον, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ διδαχθῆ ἄλλο τοῦ ὀνόματος γένος ἢ τὸ οὐδέτερον, διότι τὸ ἐναντίον θὰ γεννήσῃ καὶ πάλιν σύγχυσιν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀγαθόν.

Ἡ δευτέρα παρὰ γράφος μετὰ τῆς σημειώσεως εἶναι ἀκόμη παρα-

δαξοτέρα τῆς πρώτης. Ἐπιβλαβέστατον εἶναι νὰ ἐρμηνευθῆ εἰς τὸν παῖδα τῶν 9 ἐτῶν ἡ γένεσις τοῦ Η καὶ Ω γλωσσολογικῶς, ἀφ' οὗ ἡ σημερινὴ ἰωτακίζουσα προφορά δὲν διακρίνει κατὰ χρόνον τὸν φθόγγον ἰ. Δὲν πιστεύομεν δὲ ὅτι ὁ κ. Γιάνναρις σκοπεῖ νὰ δοθῆ ἀφορμὴ νὰ διδαχθῆ πανεπιστημιακῶς ἡ φθογγολογία, ἀφ' οὗ καὶ εἰς τὴν Γραμματικὴν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων τιαυτὴ γένεσις, παρακινδυνευμένη ἄλλως, δὲν διδάσκεται. Ἐπει-τχ ποῖαν σταθερότητα θὰ ἔχη ἡ γένεσις τοῦ Η ἐκ τοῦ ΕΕ, καὶ τοῦ Ω ἐκ τοῦ ΟΟ εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ μαθητοῦ, ὅταν μάθῃ κάτωτερω (§ 44 σελ. 18) ὅτι τὸ ΕΕ γίνεται ΕΙ καὶ ἀπὸ τὸ ΟΟ γίνεται ΟΥ; Ἐπρεπε δὲ πρὸς τούτοις νὰ γίνῃ λόγος ἐν γραμματικῇ δημοτικοῦ σχολείου περὶ *δίγραμμα* (F), περὶ Η δασέως καὶ περὶ κόππα;

Πρὸς ἐρμηνείαν δὲ τῆς δασύτητος τοῦ Η τίθεται καὶ ἐν παρενθέσει τὸ γαλατικὸν H! Ἄγνωστα δηλ. διδάσκονται οὐχὶ ἀπλῶς δι' ἀγνωστοτέρων, ἀλλ' ὅλως ξένης γλώσσης γραμμάτων, ἧς στοιχεῖα μόνον, ἂν ἐπιζητήσῃ ἀνωτέρας σπουδᾶς, θὰ διδαχθῆ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ. Οὐ' ἐν τούτῳ ἄλλως γίνεται λόγος ἢ ἐν ὑποσημειώσεσι τῆς γραμματικῆς. Καὶ ταύτας δὲ κακίζουσιν ἐκάστοτε οἱ κριταὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι διαγωνισμῶν ὡς περιττὰς καὶ σύγχυσιν μόνον παρεχούσας. Τοῦτο δὲ ἐν βιβλίοις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως (Ἰδὲ κρίσιν τοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ 1884 σελ. 21 καὶ 42, τοῦ 1896 σελ. 42, 46, 55) κατεκρίθη.

Παραδόξως δὲ λείπει τὸ J (ἰώ), τὸ ζαντέ, τὸ ἰζαίν, τὸ χέτι, τὸ σαμέχ, καὶ εἴ τι ἕτερον θεωρεῖ ἢ ἐπιστήμη ἀρχέγονον σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρήχθη νεώτερον γράμμα.

Ἀφήνομεν ὅτι δὲν εἶναι καὶ ὀρθὰ τὰ διδασκόμενα. Διότι τὸ Η αἰφνης δὲν εἶναι γράμμα, ἀλλὰ σημεῖον τοῦ δασέως πνεύματος. Ὡς οὐδὲ τὰ διπλὰ ζ ξ ψ εἶναι τὰ σύνθετα γράμματα ἀλλὰ ταχυγραφικὰ σημεῖα δύο φθόγγων (ἶρα κρίσιν 1896 σελ. 42, 46, 55 καὶ μεγάλην Γραμματικὴν Γενεράλι σελ. 7 § 6).

Εἶναι λοιπὸν ἢ τε § καὶ ἡ σημείωσις καὶ ἡμαρτημέναι καὶ περιτταὶ σύγχυσιν μόνον προωρισμέναι νὰ προξενήσωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδῶν. Ἐν τῷ διαγωνισμῷ τοῦ 1896 ἐν γραμματικῇ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὁ βυζαντινολόγος νῦν κ. Α. Ἀδαμαντίου ἐκακίσθη, διότι ἡρμήνευσε τὴν παραγωγὴν τῶν δασέων φ, χ, θ, ἐκ τοῦ συν-

δυσασμοῦ ΠΗ, ΚΗ, ΤΗ. Τὶ θὰ ἐπάθαιεν ὁ κ. Γιάνναρις ἐὰν θὰ ἐτόλμα νὰ ὑποβάλλῃ τὴν Νέαν αὐτοῦ Γραμματικὴν! Ἄλλ' ἀφ' οὗ εἶχε τὴν Βουλὴν τί ἐχρειάζετο εἰς αὐτὸν ὁ πολυέξοδος καὶ ἐπικίνδυνος διαγωνισμὸς;

Ἡ τρίτη § καινοτομεῖ ὀρίζουσα ὅτι ἄλλα μὲν γράμματα προφέρομεν *εὐκόλως*, ἄλλα δὲ *δυσκόλως*. Πρῶτον *εὐκολίαν* καὶ *δυσκολίαν* περὶ τὴν προφορὰν δὲν διακρίνει ὁ παῖς. Ἀφ' οὗ ὑπάρχουν οἱ ἔρω φωνῆεν ἢ σύμφωνον ἐντὸς αὐτῶν ἔχοντες τὸν ὀρισμὸν ἀναλυτικῶς, ὅλως περιττὴ εἶναι ἡ καινοτομία, ἀφ' οὗ μάλιστα πάλιν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς χρόνον ἔμαθον οἱ παῖδες τί ἐστὶ φωνῆεν καὶ τί σύμφωνον.

Ὡστε καὶ πάλιν σύγχυσις θὰ προξενήτῃ τὸ καινότροπον τῆς ἐρμηνεύσεως τοῦ κ. Γιάνναρι. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ συνδυασμοί, οἱ ἐν τῷ τέλει τῆς παραγράφου *αν-να, μα-αμ, ξυ-υξ*, ποσάκις θὰ ἐπαναληφθῶσιν ὑπὸ τῶν ζωηροτέρων μαθητῶν εἰς βάρος τοῦ διδασκάλου!

Ἐν τῇ πέμπτῃ § θέτει ὁ Γιάνναρις διττοὺς ὄρους τῶν *ψιλῶν* καὶ *δασέων* (*ψιλὰ ἢ σιγμιαῖα, δασέα ἢ διαρκῆ*). Ἀλλὰ διὰ τούτου *δυσχεραίνεται* λίαν ἡ εὐκολία, ἣν ἐπαγγέλλεται.

Ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ μετὰ τινος ἀμελείας τίθεται: καὶ πάλιν τὰ ἐννέα ἄφωνα, ἀντὶ τὰ *ἡμίφωνα* Ὁρθότερον δὲ εἶναι νὰ ἐλέγετο ὅτι τὸ *σ* *συριζει*, διὰ νὰ δικαιολογῆ τὸν ὄρον *συριστικόν*, οὐχὶ δὲ *σφυριζει*. Καὶ τὸ ἐν σημειῶσει δὲ *χυδαῖκόν* *ξεχωριστὰ* ἐλάχιστον ὠφελεῖ τοὺς παῖδας, οἵτινες ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς εἰς τὸ σχολεῖον εἰσόδου αὐτῶν φιλοτιμοῦνται νὰ καθάρωσιν ὅ,τι ἐν τῇ γλώσσῃ *χυδαῖον* ἐκ τῆς οἰκογενείας ἢ καθ' ὅλου ἐκ τῆς ἀνατροφῆς ἔχουσιν. Ἡδύνατο δὲ νὰ γινώσκῃ τοῦτο ὁ κ. Γιάνναρις παρὰ τινος τῶν δημοδιδασκάλων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ πρόσωπον τρόπον τινὰ τοῦ ὅλου γραμματικοῦ οἰκοδομήματος, ἄς κρίνῃ ὁ ἀμερόληπτος ἀναγνώστης καὶ περὶ τῶν λοιπῶν μερῶν, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν πάσῃ οἰκοδομῇ ὁ τεχνίτης ἐπιζητεῖ τὴν πρόσοψιν νὰ καθιστᾷ μεγαλοπρεπεστέραν. Ἀλλὰ περὶ τούτων εἰς τὸ πορρωτέρω.

Ὅσῳ περισσότερον ἀναγινώσκει τις τὴν Νέαν Γραμματικὴν τοῦ κ. Γιάνναρι, τόσῳ περισσότερα σφάλματα ἀνακαλύπτει. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι φρίττω ἐπὶ μόνῃ τῇ σκέψει ὅτι ἀνὴρ τῆς περιωπῆς τοῦ κ. Γιάνναρι ἀπετόλμησε τὸ δεινὸν τοῦτο κατὰ τῆς νεότητος τῆς πατρίδος ἀδι-

κημα, ὅπερ ἐλπίζω ὅτι θὰ προλάβῃ ἡ φιλοπατρία τῶν δημοδιδασκάλων μας, οἱ ὅποιοι βεβαιότατα οὔτε πρέπει, οὔτε θὰ ἔχωσι τὸ θάρρος νὰ γίνωσιν ἐκούσιοι συνεργάται τοῦ Γενικοῦ τῆς Παιδείας Ἐπιθεωρητοῦ εἰς τὴν διαστροφήν τοῦ νοῦ τῆς ἀπαλῆς ἡμῶν νοελαίας καὶ πεντήκοντα Βουλαὶ ἂν ἤθελον ἐπιβάλει τὴν πνευματικὴν ταύτην στρέβλωσιν, δίδοντες εἰς τὰς ἀπείρους αὐτῆς χεῖρας τοιοῦτο τερατῶδες ἐγχειρίδιον. Ἐπεθύμουν νὰ μοι ἦτο δυνατόν νὰ παρουσιάσω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν διδασκάλων ἐν μιᾷ εἰκόνι τὰς παντοδαπὰς τῆς ἐν λόγῳ Γραμματικῆς κακίας, διότι ἡ καθ' ἑβδομαδιαίας δόσεις παρουσιάσεις τούτων ἀποβαίνει σχεδὸν ἀνωφελής. Οὕτω θὰ ἐπέθοντο καὶ οἱ σφόδρα προσκείμενοι τῷ κ. Γιάνναρι ὅτι καὶ σοφὸς ἂν εἶναι, ἥκιστα εἶναι κατάλληλος διὰ νὰ συγγράψῃ γραμματικὴν χάριν μικρῶν παιδίων.

Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον θὰ λάβω ἐντεῦθεν κακείθεν τοῦ βιβλίου ἀδάμαντας καὶ μαργαρίτας, ὧν γέμει, ἐκπληρῶ δὲ οὔτω τὴν ὑπόσχεσίν μου.

Εἰς τὸ περὶ συλλαβισμού κεφάλαιον λέγει ἐν § 10 τὰ ἐξῆς: «*Εἰς τὸ τέλος ἑλληνικῆς λέξεως ἐπιτρέπεται κάθε φωνῆεν (τὸ κάθε εἶναι βεβαίως τῆς καθαρειούσης), ἀλλ' ἐκ τῶν συμφώνων ἐπιτρέπονται μόνον τὰ ἡμίφωνα ν, ρ, σ. Τίνας σχέσιν ἔχουσι ταῦτα πρὸς τὸν συλλαβισμόν; Δὲν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ταῦτα ἐκεῖ ὅπου θὰ ἔκαμνε λόγον περὶ τελικῶν καὶ εὐφωνικῶν συμφώνων;* Ἀλλὰ τοιοῦτον λόγον δὲν εἶδόμεν νὰ κάμνῃ,

Ἡ § 14 λέγει *αψιλῆν (') δέχονται, ἤγουν (μέχρι ἀηθίας ἐπαναλαμβάνεται ὁ κ. Γιάνναρις τὸ ἤγουν· ἴσω· ἑκατοντάκις τὸ ἔχει) ψιλοῦνται πᾶσαι αἱ λέξεις ὅσαι ἀρχίζουσι ἀπὸ φωνῆεν*». Καὶ ὅμως μετὰ τὸ πᾶσαι ἐν τῇ ἀμέσως ἐπομένῃ 15 § ἀριθμεῖ διὰ τεσσάρων ἐδαφίων τὰς ἐξαίρέσεις. Τὸ ἐδάφιον μάλιστα 4 εἶναι ὀχρυμάσιον, διότι ἐν ᾧ καὶ εἰς τὸν πρόλογον μὲς εἶπεν ὅτι *θὰ ἀσκήσῃ τὴν κρίσιν τοῦ παιδός, οὐχὶ δὲ τὴν μηχανικὴν μνήμην. ἐξαναγκάζει τοῦτον ν' ἀπομνημονεύσῃ 33 ὅλας δασυνομένας λέξεις.*

Εἶδος ψυχώσεως φαίνεται ἔχων ὁ κ. Γ. μὲ τὸν ἀριθμὸν 100000 ὡς δηλωτικὸν τοῦ θησαυροῦ τῶν λέξεων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς ἐπαναλαμβάνει τοῦτον. Ἀμφιβάλλων ὅμως καὶ κατὰ τρεῖς τρόπους διατυποῖ τὴν γνώμην αὐτοῦ. Ἐν τῇ 1η § θέλει νὰ ἔχῃ **πλέον τῶν 100000 λέξεων** ἐν τῇ 16η 100000 περίπου (τ. ἔ·

ὡς ἔγγιστα, circa; οὐχὶ βεβαίως περισσοτέρως), ἐν δὲ τῇ 20ῃ 100000 ἀκριβῶς ἄνευ τῶν πλέον καὶ περίπου. Τί θὰ πιστεύσῃ ὁ μαθητὴς ἐν μέσῳ τοιοῦτου διασταγμοῦ; ἄς ἀποκριθῇ ὁ διδάξας θεατεῖς παῖδας.

§ 28 «Πολλὰ χιλιάδες λέξεις λέγονται ὀνόματα, διότι δέχονται ἔμπροσθέν των τὰ τρία μονοσύλλαβα λεξίδια ὁ, ἦ, τὸ, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ἄρθρα». Αὐτὰ εἶναι τὸ οὐσιῶδες γνώρισμα τῶν οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων; διὰ ταῦτα εἶναι ὀνόματα. Καὶ ἂν δὲν ἔχωσι τὰ λεξίδια ἐκεῖνα δὲν εἶναι ὀνόματα;

§ 33 «Ἡ συχὴ ἐναλλαγὴ τῶν καταλήξεων λέγεται κλίσεις· αἱ δὲ διάφοροι καταλήξεις λέγονται πτώσεις». Δὲν εἶναι ὀρθότερος ὁ ὀρισμός: Ἡ μεταβολὴ τῆς ληγούσης τοῦ ὀνόματος λέγεται κλίσις; τὸ ὅποσον ἐννοεῖ ὁ μαθητὴς, διότι ἔχει ἤδη χωνεύσει τὴν ἐννοίαν τῆς ληγούσης πάσης λέξεως, ἐν ᾧ καταλήξεις τώρα μόνον ἀκούει, κακῶς δὲ εἶναι καὶ ταύτης ὁ ὀρισμὸς 32α §. Αἱ καταλήξεις δὲ λέγονται πτώσεις ἢ οἱ διάφοροι τρόποι τῆς μεταβολῆς τῆς ληγούσης;

Παρακατιῶν ἐν τῇ αὐτῇ παραγράφῳ (33) λέγει ὁ κ. Γιάννικρις: Καὶ ἔχομεν κλίσεις μὲν τέσσαρας: πρώτην, δευτέραν, τρίτην καὶ τετάρτην. Τετάρτην κλίσιν ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἔγραψε τὴν § ταύτην ἔχων ἴσως παλαιάν τινα γραμματικὴν ὑπ' ὄψιν¹ ἢ τῆς λατινικῆς ἢ τῆς γερμανικῆς γλώσσης, ἐλησμόνησε βραδύτερον τί προεῖπε καὶ μᾶς ἀφῆκε μόνον μὲ τρεῖς πάλιν κλίσεις. Ἐκτός ἐάν ἐννοῇ ὡς τετάρτην τὴν ἐν § 86 ὁμοιόμορφον αὐτοῦ κλίσιν

§ 35. «Ὅσα ὀνόματα—οὐσιασικὰ ἢ ἐπίθετα—εἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομασικὴν ἔχουσι κατάληξιν—α ἦ—η, καὶ ας ἦ—ης εἶναι πρωτόκλιτα, ἤρουν κλίνονται κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν». Λοιπὸν ὁ ἀληθής, ὁ σαφής, ὁ γίγας, ὁ μέγας, ὁ τάλας εἶναι πρωτόκλιτα! Ταλαίπωροι Κρητόπαιδες τί ἐπέπρωτο γὰ διδάχθητε ὑπὸ τοῦ κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Παιδείας μας!

§ 45. Ζητῶ τὴν συγγνώμην τῶν ἀναγνωστῶν διὰ λέξιν τινά,

¹ Τοῦτο φαίνεται ἐκ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως, ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ὁποίας ποιεῖται μνείας Γραμματικῆς ἐκδόσεως τῷ 1839 (!), καὶ ἦν μετὰ πολλῆς τόλμης τιτλοφορεῖ ἐγκριμένην χωρὶς νὰ προσθέτῃ καὶ ὑπὸ τινος καὶ πότε. Τὰ συνήθη μικροπόνηρα τεχνάσματα τῶν ἐπιζητούντων ν' ἀπατώσιν.

ἦν θὰ ἀναφέρω, ἀλλ' ἀναγκάζομαι νὰ μνημονεύσω αὐτήν, διὰ νὰ καταδειχθῇ πῶς ἔννοεῖ τὸ συγγράφειν διδακτικὰ βιβλία ὁ συγγραφεὺς. Ἐν τοῖς πρωτοκλίτοις συνηρημένοις ἀριθμοῖς ὁ κ. Γιάνναρις ὀνόματ' αὐτοῦ, ἀπερ μόνον ἐν τοῖς ἰδιοκλίτοις δύνανται νὰ περιληφθῶσι· μεταξὺ δὲ κυρίων τινῶν ὀνομάτων Ζωσιμᾶς, Λουκᾶς, Φωκᾶς, καὶ προσηγορικῶν λαχανᾶς, κεφαλᾶς, φαγᾶς, κρασᾶς ἀναφέρει καὶ τὴν ἐπονείδιστον λέξιν κερατᾶς! Φριζάτε ἀπέναντι τῆς τόλμης τοῦ κ. Γιάνναρι, νὰ ρυπάνῃ τὴν γραμματικὴν του, ἥς ὁ χάρτης εἶναι θαῦμα ὅτι δὲν ἤρθηρίσατε, μὲ τοιαύτην λέξιν, ἦν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐν τῇ § 87, ἐν τῇ ὁμοιομόρφῳ δηλαδὴ κλίσει αὐτοῦ, ἔνθα προσθέτει διὰ τὸ τέλειον καὶ τὸ μυξᾶς. Καὶ ὅμως ὁ κ. Γιάνναρις ἔζησεν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἐσωτερικὸν ἔνδυμα δὲν ἀποτολμᾷ τις νὰ εἴπῃ μὲ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα. Μὲ τοιοῦτον παιδαγωγικὸν σύγγραμμα θὰ μάθωσι τὴν νέαν μας γλῶσσαν καὶ τὰ ἄρρενα καὶ τὰ θήλεα τέκνα τῆς Κρήτης ἐφέτος! τί θὰ εἴπῃ, κ. Γιάνναρι, ὁ διδάσκαλος ἢ ἡ διδάσκαλος εἰς τὸν ἐρωτήσοντα ἢ τὴν ἐρωτήσουσαν μαθητὴν ἢ μαθήτριαν τὴν σημασίαν τῆς βδελυρᾶς ταύτης καὶ ἀποτροπαίου λέξεως; Ἄς τὴν εἶχετε τοῦλάχιστον ἐρμηνεύσει ἐν παρενθέσει, ἀφ' οὗ εἶχετε τὴν πρόνοιαν νὰ τὴν καταχωρίσητε ἐν τῷ κειμένῳ. Ἄν εἶναι δὲ ἀληθῶς ἐκ συναρέσεως τὰ τοιαῦτα ὀνόματα ἐσχηματισμένα ἢ εἶναι ἰδιόκλιτα καὶ τυφλῶ δῆλον. Φηντάσθητε τὸν ἀσεναίρετον τύπον φαγᾶς-φαγᾶς, κρασᾶς-κρασᾶς, κεφαλᾶς κεφαλᾶς κτλ. Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν τοῦ πρὸ τοῦ συμφώνου θὰ εἶναι οὐχὶ εἰς ας ἀλλὰ εἰς—ης κατὰ τὸ Ἑρμῆς, Θαλῆς, Ἀπελῆς! Αὕτη εἶναι ἡ νέα γραμματικὴ ἢ πρωτοτύπως καὶ παιδαγωγικῶς καὶ πρακτικῶς ἐξεργασμένη, διὰ νὰ φωτίσῃ τὴν κρητικὴν νεότητα καὶ νὰ τονώσῃ μερικὰς ἰσχνότητας.

§ 46. «Ὅσα ὀνόματα-οὐσιαστικὰ ἢ ἐπίθετα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἔχουσι κατάληξιν-ος ἢ ον εἶνε δευτερόκλιτα, ἤγουν κλίνονται κατὰ τὴν δευτέραν κλίσειν. Καὶ τὰ μὲν λήγοντα εἰς-ος εἶνε τὰ πολλὰ ἄρσενικά, τὰ δὲ λήγοντα εἰς-ον εἶναι ὅλα οὐδέτερα». Τὸ μείζον, ἄρα τὸ εὐδαιμον καὶ τὰ τοιαῦτα τριτόκλιτα εἶναι κατὰ τὸν κ. Γιάνναριν δευτερόκλιτα. Εὐγε!

* Ακούσατε δὲ καὶ ποῖα εἶναι τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης.

§ 55. «Ὅσα ὀνόματα-οὐσιαστικὰ ἢ ἐπίθετα-δὲν εἶναι οὔτε τῆς πρώτης οὔτε τῆς δευτέρας κλίσεως αὐτὰ ὅλα εἶναι τῆς τρίτης κλίσεως.

Τέλειος ὀρισμός· καὶ ὁ Ἀριστοτέλης θὰ ὦχρῃ πρὸ τοσαύτης ἀκριβείας καὶ περικεκτικότητος ἐν τῇ συντομίᾳ αὐτοῦ! Ἀφήνει δ' ὅμως ὄφρα νῆν ὁ κ. Γιάνναρις τὴν τετάρτην αὐτοῦ κλίσιν, τὸ ἰδικόν του τέκνον, ἄνευ ὀνομάτων δηλαδὴ, διότι ἐσφετερίσθη πάντα τὰ μὴ πρωτόκλιτα καὶ δευτερόκλιτα ἢ τρίτη κλίσις.

Διὰ τὴν λάβη μικρὰν γινώσιν τῆς διδασκαλικῆς ἀπειρίας τοῦ κ. Γιάνναρι οὗ ἀμερόληπτος ἀναγνώστης, θὰ καταχωρίσω ὀλόκληρον τὴν 67 §, τὴν προωρισμένην βεβαίως ν' ἀπομνημονευθῆ ὑπὸ τῶν 10ετῶν Κρητοπαίδων τοῦ 1908. Ἐπεθύμουν δὲ νὰ ἀκούσω τὸν κ. Γιάνναριν διδάσκοντα ταύτην καὶ ἀναπτύσσοντα εἰς μικροὺς παῖδας τὰ κατ' αὐτὴν ἢ καὶ τὸν ἐνθερμον ὑποστηρικτὴν τῆς νέας γραμματικῆς, τὸν γνωστὸν ἐπιθεωρητὴν. Εἶμαι βεβαίωςτος ὅτι ἀμρότεροι θὰ καταποντίζοντο ἐν τῷ κυκεῶνι ταύτης.

αἰς τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν (λέγει ὁ κανὼν 67) τὰ ὑγρόληκτα θέματα φυλάττουσι τὸν ὑγρὸν χαρακτῆρα (ν, ρ), ἐὰν εἴνε δεκτὸς (πότε καὶ διατὶ δὲν εἶναι λέγει πουθενά,) εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως (§ 10) εἰ δὲ μὴ ῥίπτουσιν (ἀποβάλλουσιν) αὐτὸν καὶ ἀντ' αὐτοῦ λαμβάνουσι τὸ σ τῆς καταλήξεως, τὸ ὁποῖον εἶναι δεκτὸν εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως (§ 10) Ἄλλ' εἴτε τὸ ὑγρὸν (ν, ρ) εἴτε τὸ σ (ς) ἐκπέση, τὸ πρωτότερον φωνῆεν ἀποζημιώνεται (τὶ λαμπρὰ ἐκφορσῆς!) καὶ γίνεται μακρὸν (ἀντεκτείνεται), τὸ μὲν ᾱ ἢ ὕ εἰς ᾱ ἢ ὕ, τὸ δὲ ε εἰς η, τὸ δὲ ο εἰς ω, ὡς ὁ (παιαν-ς) παιᾶν! ὁ (αἶον-ς) αἰῶν, ὁ (ποιμεν-ς) ποιμήν, ὁ (ρητορ-ς) ρήτωρ, ἀλλ' ἢ ἀντέκτασις αὕτη δὲν γίνεται εἰς τὴν πληθυντικὴν δοικὴν, ὡς τοῖς (ποιμεν-σιν) ποιμέσιν, τοῖς (μελασιν) μέλασιν, τοῖς ρήτορσιν».

Τὸν λαβυρινθώδη τῆς παραγράφου ταύτης κυκεῶνα ἄς λάβη πᾶς ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἀπλότητος τοῦ εὐσυνόπιου καὶ τῆς σαφηνείας, ὅπερ ὑπέσχετο ἐν τῷ πομπῶδει προλόγῳ ὁ κ. Γιάνναρις κηρύττων ὅτι ἀποφεύγει τῆς ὑποβολῆς ἀπομνημονεύσεως κενῶν καὶ ἀκαταλήπτων λέξεων, προσφέρει δὲ τὸ ἀπλοῦστερον (τὶ λόγος;) εὐμεθοδιώτερον (βέβαια), πληρέστερον (ἀναμφισβητήτως) καὶ συμφωνιώτερον πρὸς τὸ... πρόγραμμα τῶν μεταρρυθμισμένων δημοικῶν σχολείων (συμμετρεῖ δὲ καὶ ὁ Μέντωρ τοῦ κ. Γιάνναρι ἐπιθεωρητῆς).

§ 89 σημ. α' Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τινὰ ἐπιθετα τὰ ὁποῖα ἔχουν μίαν μόνην κατάληξιν καὶ διὰ τὰ τρία γένη, ὡς ἄπαις, φυγᾶς, ἀλα-

ζών, ἄραξ, πένης, νέηλυς, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἔχουν οὐδέτερα καὶ εἶνε μᾶλλον οὐσιαστικά». Τὸ κορυφώμα τοῦ ἀνερματίστου τῶν γραμματικῶν γνώσεων καὶ τοῦ ἀπαρρασκέου πρὸς διδακτικὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Γιάνναρι. Ἐν τρισὶ στίχοις δύο τερατώδεις ἀντιφάσεις. Ὑπάρχουν καὶ ὀλίγα ἐπίθετα, ἀλλ' αὐτὰ εἶναι οὐσιαστικά. Ἐχουν μίαν μόνην κατὰλήξιν καὶ διὰ τὰ τρία γένη, ἀλλὰ δὲν ἔχουν οὐδέτερα.

Ἄνευ προσιμίων ἐπιλαμβανόμεθα ἤδη τῆς ἀλείας τῶν μαργαριτῶν ἐν τῇ Νέᾳ Γραμματικῇ τοῦ κ. Γιάνναρι, ἵνα μείζονα τούτων ὁσὺν παραθέσωμεν τοῖς φίλοις ἀναγνώσταις.

§ 58 β'. Τὰ δὲ φωνηεντόληκτα δύναται νὰ ἔχωσι χαρακτηριστικὰ $\epsilon \nu \epsilon \omega$ (ἔι δ' αΓ εΓ οΓ). Δεῦτε λάβετε πῶς δεκαετῆς παῖδες. Αὕτη εἶναι ἡ ἀπλότης τοῦ κ. Γιάνναρι καὶ τὸ εὐληπτον τῆς νέας παιδαγωγικῆς γραμματικῆς. Εἶναι ὀρθὸν ν' ἀποφοιτήτῃ ὁ Κρητόπαις ἀπὸ τοῦ δημοτικῶν σχολεῖον καὶ νὰ μὴ διδασχθῇ τὰ κατὰ τὸ δίγραμμ. Γ, ἀφ' οὗ μάλιστα πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ προχωρήσῃ περαιτέρω; Ἄνευ αὐτοῦ βεβαίωτατα ἡ μόρφωσις τούτου δὲν θὰ εἶναι ἑλληνοπρεπής!

§ 61. (1) αΚαὶ τῶν χειρολήκτων καὶ τῶν οὐρανισκολήκτων θεμάτων ὁ χαρακτήρ μένει ὁ ἴδιος, ὅταν εὕρη κατόπιν του κατὰλήξιν μὲ φωνῆεν. Ἄλλ' ὅταν εὕρη κατόπιν του σ(-ς, -σιν), ἀλλάσει καὶ γίνεται ὁ μὲν χειροφώνος χαρακτήρ ψ, ὁ δὲ οὐρανισκόφωνος ξ, ὡς ἡ (φλεβ-ς) φλέψ. τοῖς (ἄνυχ-σιν) ἀνυξίν». Νομίζετε, κ. Γιάνναρι, ὅτι ἀλλάσσει ὁ χαρακτήρ ἢ ἔπρεπε νὰ γνωρίζετε ὅτι ἐνούμενος μετὰ τοῦ σ τῆς καταλήξεως παρέχει ἡμῖν τὸ ψ καὶ τὸ ξ; Προχειρότατα ἠδύνασθε νὰ εὔρητε τοῦτο ἐν τῇ 32 § τῆς μικρᾶς ἡμῶν γραμματικῆς (ἦν πολλοὺς ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι δὲν ἀγνοεῖτε γράφοντες τὴν ὑμετέραν) καὶ ἐν ταῖς § § 72, 7, 8 καὶ 156 σημ. α' τῆς μεγάλης.

§ 71. Τὸ σύμπλεγμα ντ ὅταν εὕρη κατόπιν του σίγμα, ὡς συμβαίνει εἰς τὰς καταλήξεις-ς καὶ-σιν, γίνεται ντσ. Τοῦτο ὅμως τὸ ντσ, ἐπειδὴ δὲν προφέρεται εὐκόλως, ἔγινε νσ καὶ ἔπειτα ἔπαθεν ὅ,τι συνέβη εἰς τὸ -νο (§ 67). Ἀπεζημιώθη δηλαδὴ (ἀντεξετάθη) τὸ προηγούμενον φωνῆεν κτλ.» Ἡ περιπλοκὴ αὕτη τῆς διατυπώσεως, ἣτις εἶναι γνησιωτάτη συνέχεια τῆς § 67, εἰς ἣν καὶ παραπέμπει, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὀρθοῦ ἢ μὴ (ἔπερ ἠδύνατο νὰ διδασχθῇ ὁ κ. Γιάνναρις καὶ ἐκ τῆς ἐγκεκριμένης ἐν διαγωνισμῷ γραμματικῆς ἡμῶν ἐν § § 81, καὶ 161) τοῦ περιεχομένου ὠφελεῖ τι τὸν παῖδα; Διὰ τί δὲν

ἤρκειτο εἰς τὸ ὅτι ντ πρό τοῦ σ ἀποβάλλεται; Ἐπειτα τὰ πρὸς κύρωσιν τοῦ ἀπλοῦ τούτου κανόνος, ἐν ᾧ βέβαια πρόκειται περὶ τοῦ ιτ, παραδείγματα μέλας, ρίς, φῶς, λιμήν, δαίμων τίνα σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὸ ντ;

§ 91-101. Ἐν ταῖς παραγράφους ταύταις ὁμιλεῖ ὁ κ. Γιάνναρις περὶ τῶν τρικαταλήκτων ἐπιθέτων, ὧν τὰς ποιήσας καταλήξεις παραθέτει οὐδενὶ ἔξεν ἢ, ἀφ' οὗ ἐκ τῶν ἐν χρήσει ἀπὸ Ὀμήρου μέχρι σήμερον ἐν τῇ γλώσσῃ μόνον τὴν ην-εινα-εν (τέρην-τέρεινα-τέρεν) καὶ ων-ειρα-ον (πέπων-πέπειρα-πέπον) ποιητικὰς καὶ τὴν ας-αινα-αν (ἀτόπως, διότι τὸ τάλας καὶ μέλας εἶναι εἰσηγμένα εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν) πεζολογικὴν παραλείπει. Ἀλλὰ θ' ἀπαντήσῃ ὁ μνηστῆς ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου δεικνύσ-δεικνύσα-δεικνύν, διδοῦς-διδούσα-διδόν, σκίοεις-σκιόεσα-σκίοεν, πεπηγῶς πεπηγυῖα-πεπηγός; Γινώσκει δὲ ὁ παῖς μετοχάς, ὅτε μνησθάνει τὰ ἐπίθετα, ἢ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνεταί λόγος εἰς αὐτὸν περὶ μετοχῆς ἐνεργητικοῦ παρακειμένου ἐν τῷ περὶ ἐπιθέτων κεφαλαίῳ; Καθ' ὅσον ἄλλως εἶναι δυνατὸν νὰ μνημονεύω τῶν ἀνεγνωσμένων ἐν τῇ νέᾳ γραμματικῇ, οὔτε πρότερον οὔτε μετὰ τὴν § 101 γίνεται λόγος περὶ μετοχῆς ἐνεργητικοῦ παρακειμένου, οὐδ' ἐν τοῖς πίναξι τῶν ρημάτων εὐρίσκειται τοιαύτη. Ἡδύνατο λοιπὸν καὶ ἐν τούτῳ νὰ μιμηθῇ ἄλλας γραμματικὰς ὁ κ. Γιάνναρις, ὅτε θὰ ἤρκειτο εἰς τὰς § § 91 καὶ 92, μόνας χρῆσιμους, οὐδὲ θὰ ἐπεσώρευε κατὰ τῆς πτωχῆς κεφαλῆς θετῶν παίδων τὸν ἀφόρητον φόρτον τῶν ἀχρήστων, ἐπιβλαβῶν δὲ μᾶλλον παραγράφων.

§ 110. Ἐν παντὶ μὲν συγγράμματι διδασκτικῷ ἢ μὴ τὸ ἀπλοῦν καὶ σαφὲς εἶναι καὶ σοφόν. Μάλιστα δὲ πάντων εἰς βιβλία προωρισμένα νὰ θρέψωσι πνευματικῶς νεότητα οὕτω ὥριμον. Εἶναι λοιπὸν ὀρθὸν εἰς παῖδας δημοτικοῦ σχολείου νὰ παρατίθενται διὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τρεῖς ὅροι; Καὶ ὅμως οὕτως ἔχει ἡ § 110. «Τὰ ἐπίθετα, λέγει, ἔχουν τρεῖς βαθμοὺς (οὔτε κόμμα ἐνταῦθα, οὔτε ἄνω στιγμὴ) ἕνα μὲν **προωτόθετον**, ὅστις λέγεται **θετικὸς** κτλ... Γίνονται δὲ οἱ παραθετικοὶ ἐκ τοῦ **ἀπλοῦ** ἢ θετικοῦ. Λοιπὸν **πρωτόθετος**, **θεικός**, **ἀπλοῦς**. Αὕτη εἶναι ἡ διατυμπανισθεῖσα ἐν τῷ προλόγῳ ἀπλότης καὶ ἀσφήνεια.

§ 85 Ἠλέγξαμεν ἐν τῇ ἐπικρίσει τοῦ προλόγου τὸ γελοῖον τῆς

τάσεως εἰς νεωτερισμὸν ἀνωφελῆ, οὐδένα δὲ τοῦν ἔχοντα, τὴν παρέκκλισιν δὴλ. ἀπὸ τῆς συνήθους σειρᾶς τῶν πτώσεων. Οἰοῦναι ἀναγνωρίζων ο Γιάνναρις ὅτι τοιαύτη παρέκκλισις ἀπὸ τῆς πεπικτημένης τρίτου συγχύσεως μόνον πρόξενος δύναται ν' ἀποβῆ ἐπικνέρχεται εἰς τὴν συνήθειαν. Καὶ λοιπὸν δέκα μὲν ἐκ τῶν ἀνωμάλων ὀνομάτων σχηματίζει ἀκολουθῶν τὴν σειρὰν ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ λογικαὶ γραμματικαὶ (ἴσως διότι ταῦτα ἐλήφθησαν ἐκ τινος γραμματικῆς ὡς εἶχον), πέντε δὲ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἑαυτοῦ φιλαυτίας παρέταξε κατὰ τὴν σειρὰν καὶ τῶν ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ ἐσχηματισμένων ὀνομάτων, ἧτοι ὀνομαστική, κλημική, αἰτιατική, γενική, δομική, ἐν ᾧ τᾶλλα δέκα σχηματίζει ὀνομαστική, γενική, δομική, αἰτιατική. Τίνα δ' ἀξίαν ἔχουσιν ἐν ταῖς ἀνωμάλοις χάριν παίδων τὰ ὀνόματα σίεαο καὶ δέλεαο μόνος ὁ κ. Γιάνναρις γινώσκει. Δὲν εἶναι δὲ μόνκι αὐταὶ αἱ λέξεις, αἵτινες κακῶς ἐτέθησαν ἐν τῇ γραμματικῇ νηπίων σχεδόν. Φορυτὸς ὅλος εἶναι, οὔτινος θα μνημονεύσωμέν τινας παρακατιόντες.

§ 86 87. Ἐν ταῖς § § ταύταις πραγματεύεται ὁ κ. Γιάνναρις περὶ τῶν ἰδιοκλίτων ὀνομάτων, ὡς οἱ συγγραφεῖς γραμματικῶν ἐπονομάζουσι ταῦτα, ὀνομάζων τὸν σχηματισμὸν τούτων ὁμοιόμορφον κλίσιν, παρατάσων δὲ ἐσμὸν ὅλον ὀνομάτων ὡς παραδείγματα, ἐν οἷς τὰ σεμνά, ὧν μνεῖα ἐγένετο ἐν τῷ Δ' ἄρθρῳ, πλῆθος ἀχρήστων ὅλων εἰς παιδῶν οὐκ ὀλίγα ἐκ τῆς α' καὶ γ' κλίσεως πολιτογραφῶν ταῦτα αὐθαίρετως ἐν τῇ ὁμοιόμορφῳ αὐτοῦ. Οὔτε δ' ἐν τῇ διατυπώσει τοῦ κανόνος εὐστοχεῖ, οὔτε τὰ παραδείγματα ἐπικυροῦσι τὸν κανόνα, ὅστις ἄλλως δὲν εἶναι καὶ ἀκριβής.

«Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, λέγει, μάλιστα δὲ οἱ μεταγενέστεροι ἐζητήσαν ν' ἀπλοποιήσουν τὰς ἀρχαιοτέρας τοῖς κλίσεις καὶ οὕτως εἰσήγαγον εἰς τὴν ὁμιλίαν μίαν γενικωτέραν καὶ ὁμοιόμορφον κλίσιν, ἰδίως εἰς τὰ κύρια ὀνόματα». Ταῦτα εἶναι κανὼν πρὸς ἀπομνημόνευσιν ὑπὸ παιδῶν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἶναι προεισαγωγὴ εἰς τὸ κεφάλαιον χάριν τοῦ διδάσκοντος ἀνάριθμος. Ἄλλ' εἶναι ὀρθὰ τὰ λεγόμενα; Ἡ ὁμοιόμορφος κλίσις τοῦ κ. Γιάνναρι εὐλαχίστα δύναται νὰ προσλάβῃ ἐκ τῆς παλαιᾶς γλώσσης, ὑποκριστικὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὡς τὸ Θεωδᾶς, Ἀλεξᾶς, Διονῦς (καὶ ταῦτα οὐχὶ τῶν ἐκκρίτων χρόνων) κ.τ.λ. καὶ ξένα ὡς τὸ Γλοῦς, Νεκῶς, Ταμῶς κ.τ.λ. Ὡστε αἰ

πρώται τῆς § λέξεις ἔπρεπε νὰ εἶναι ἄλλως διατετυπωμένοι, ἵνα γίνηται δῆλον πότε καὶ πῶς ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ παλαιοῖς.

Παρακατιῶν ἐν τῇ αὐτῇ § λέγει: *Ἡ γενικωτέρα αὕτη κλίσις εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν διατηρεῖ παντοῦ τὸ φωνῆεν τῆς ὀνομαστικῆς, τὸν δὲ πληθυντικὸν συνήθως σχηματίζει περιτοσούλλαβος κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν*. Ἄφ' οὗ διατηρεῖ παντοῦ τὸ φωνῆεν εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, διὰ τί τὰ *Δημᾶδος, Μωϋσέως, Διονῦδος, Δημᾶδι, Μωϋσεῖ Διονῦδι*; Τί δ' ἔγινε τὸ ὁμοιόμορφον τῆς κλίσεως μετὰ τοὺς τύπους τούτους; Συμφώνως δὲ πρὸς τό: οὕτω κλίνονται καὶ τὰ: ὅπερ ἐπακολουθεῖ μετὰ τὴν πρώτην δόσιν τῶν παραδειγμάτων, θὰ σχηματίζωμεν τοῦ *Δουκᾶδος*, τοῦ *Θωμᾶδος*, τοῦ *Μανασσέως*, τοῦ *Θεοδωρέως*, τοῦ *φαγᾶδος*, τοῦ *Καμμῦδος* κτλ. Σημειωτέον δὲ ὅτι διὰ τὴν ἐμπέδωσιν τῆς σοφῆς περὶ ὁμοιόμορφου κλίσεως διδασκαλίας αὐτοῦ παρέταξεν ὁ κ. Γιάνναρις 37 παραδείγματα! Σκέφθητε τοὺς παῖδας, εἰς ὧν τὴν κρίσιν, οὐχὶ τὴν μνήμην, ἀπέβλεψεν ὁ παιδαγωγικὸς συγγραφεὺς.

Ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς § λέγει ὅτι—*τὸν πληθυντικὸν συνήθως σχηματίζει περιτοσούλλαβος κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν*. Ἀλλὰ τὸ περιτοσούλλαβον δὲν εἶναι ἐπαρκὲς διὰ νὰ μὴ προσθήσῃ τὸ κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν; Εἶναι περιτοσούλλαβα κατ' ἄλλην; Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τοῦ περιτοσούλλαβου φέρει παράδειγμα τὸ *φαγᾶδες*, εἶτα λέγει, οὕτω κλίνονται τὰ: ἐπιφέρων προσηγορικὰ πολλά, εἰς ἃ ἀρμόζει τὸ περιτοσούλλαβον καὶ κύρια ἅτινα κατὰ τὴν τεθεῖσαν βᾶσιν βεβαίως θὰ σχηματίσωσι τύπους—*Ἀνδρεᾶδες, Ἐρμῆδες, Ἰουδᾶδες* κτλ. Ἄλλ' ἔχει τοιοῦτους τύπους ἡ γραφομένη καὶ λαλουμένη καθαρεύουσα νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα; Μόνον εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ψυχάρη, ἂν ἦσαν διδασκτικὰ βιβλία, θὰ εὐωδοῦτο ἡ γραμματικὴ αὕτη.

Ἐν τῇ σημειώσει τῆς αὐτῆς § παρατάσσει ὁ κ. Γιάνναρις καὶ τὰ θηλυκὰ τῶν εἰς *ας* ἀρσενικῶν, εἰς *ου* λήγοντα, ἀριθμῶν ἐν τούτοις λίαν ἐκλεκτικῶς τὰ *μυξοῦ, κρασοῦ, μαίμου!* Πᾶν νέον σχόλιον περιτόν, διότι ἀρκοῦσι τὰ τοῦ Δ' ἀρθρου. Ἐρωτῶμεν μόνον θ' ἀναγνώσῃ ποτὲ ὁ μαθητὴς τοιαῦτα ὀνόματα ἐν ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου; Εἶχε τοιαῦτα ἡ παλαιὰ ἢ καὶ ἡ μεταγενεστέρα ἑλληνικὴ γλῶσσα; Ἄν δ' εἶναι τῆς τῶν *μαλλιαρῶν* ἢ τῆς *χυδαίας* τί χρειάζεται ἡ αἰτιατικὴ πληθυντικὴ τὰς *κοσκινοῦδες, τὰς φαγοῦδες* (κομψότατα καὶ χριεστάτα) κτλ;

Ἄλλὰ τὸ σύνολον τῆς ὁμοιομόρφου κλίσεως τοῦ κ. Γιάνναρι γέ-
 με πάσης μωρίας. Ἐν πρώτοις τὰ ὀνόματα φαγᾶς, κρασσᾶς καὶ τὰ
 ὅμοια μνημονεύει καὶ εἰς τὴν συνηρημένην πρώτην κλίσειν. Τίνος λοι-
 πὸν κτῆμα θὰ κατακυρώσῃ ταῦτα ὁ μαθητὴς ἢ ὁ διδάσκαλος; Εἶτα
 τὰ Λεωνίδας, ὄρνιθοθήρας, Ἀμύντας, Σκόπας, Πελοπίδας, Ἐρμῆς
 καθαρῶτατα πρωτόκλιτα καὶ τὰ Ἡρακλῆς Ἀνοικλῆς, Ξενοκλῆς κτλ.
 ὅσα παρατάσσει τριτόκλιτα (ἴδε καὶ σελ. 36 καὶ 37 § 72 τῆς Νέας
 Γραμματικῆς) τί ζητοῦν ἐν τῇ ὁμοιομόρφῳ κλίσει τοῦ κ. Γιάνναρι;
 Ἡ ἀφ' οὗ θεωρεῖ ταῦτα ἀνήκοντα εἰς τὴν ὁμοιομορφὸν κλίσειν αὐτοῦ,
 διὰ τί τοῦλάχιστον ἐμνημόνευσεν ἀλλαχοῦ; Ἄλλ' εἶναι ἀπλότης
 ταῦτα καὶ εὐκιλία πρὸς διδασκαλίαν τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης;
 Τὸ δὲ δωρικὸν ἀπφῶς τί σᾶς λέγει;

§ 125. «Τὰ σημερινὰ ψηφία (1, 2, 3, 4, κτλ.) εἶνε Ἰνδικὰ ἢ
 Ἀραβικὰ». Δὲν γράφετε βεβαίως ἀρχαιολογίαν, κ. Γιάνναρι, ἀλλὰ
 γραμματικὴν παιδῶν, καὶ ὅλα ταῦτα ἦσαν περιττά. Ἄλλὰ εἶναι ὀρθὸν
 ὅτι ἦσαν Ἰνδικὰ ἢ Ἀραβικὰ; Διατί δὲν παρελάβετε ἐκ τινος ἄλλης
 Γραμματικῆς (ὅρα καὶ τὴν ἐμὴν τῶν Ἑλλήν. Σχολείων σελ. 72 ὑπο-
 σημ.) τὸ ἀληθές ὅτι ἦσαν Ἰνδικὰ καὶ ὅτι ἡμεῖς ὀνομάσαμεν ταῦτα
 Ἀραβικὰ, ἅτε παρὰ τῶν Ἀράβων παραλαβόντες; Τὸ δὲ ἐν τῇ συνε-
 χείᾳ παρακύσιμα (!) δηλωτικὸν τοῦ 900 καὶ τὸ κόπια δηλωτικὸν τοῦ
 90, μόνον ὡς τὸ κορυφωμα γραμματικῆς μωρίας ἐν βιβλίῳ ὑπὲρ παι-
 δῶν δημοτικοῦ σχολείου γεγραμμένῳ δύνανται νὰ μνημονευθῇ. Καὶ ὅμως
 ἐνεκρίθη τὸ ἀνάπλεον τοῦτο πάσης μωροσοφίας βιβλίον ὑπὸ τῆς Κρητι-
 κῆς τὸ πρῶτον Βουλῆς καὶ εἶτα ὑπὸ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς δημοτικῆς
 ἐν Κρήτῃ ἐκπαιδεύσεως! !

§ 126, 127. Αἱ ἀπαντῶσαι ἐπαναλήψεις καὶ παλιλλογίαι ἐν τῇ
 Γραμματικῇ τοῦ κ. Γιάνναρι καταντῶσιν αὐτόχρονα ἀφόρητοι. Ἄφ'
 οὗ ἐμνημόνευσεν ἐν τῇ 126 § τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ γραπτὰ τούτων ση-
 μεῖα (ἀπροσέκτως ἤμως ὡς δεικνύομεν ἀμέσως κατωτέρω) καὶ παρέ-
 ταξε πίνακα περιλαμβάνοντα καὶ τὰ 27 σημεῖα τῶν παλαιῶν, λησμο-
 νῶν τοῦτο ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ ἐν τῇ 127 § τέσσαρας μόνον ὀλι-
 γωτέρους ἀριθμοὺς ἐν ταύτῃ παραλαβῶν. Ὁφελήθη ὁ παῖς ἐκ τῆς ἐπα-
 ναλήψεως ταύτης ἄλλο τι ἢ σύγχυσιν; Ἡ κέρδος λογίζεται ὅτι προ-
 σέθηκεν ἀπόλυτα καὶ τακτικὰ ἐν τῷ πίνακι ἀντὶ κατωτέρω νὰ εἴπῃ

δύο λέξεις ἐμφαινούσας τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀριθμητικῶν καὶ κανονικὴν τούτων διαίρεσιν ;

Ἀπροσεξία δὲ βεβαίως εἶναι τὸ ἀναφερόμενον. Διὰ τὰ 100 καὶ ἄνω ἔγραφαν (αὐτὴ εἶναι ἡ γραμματικὴ τῆς καθαρευούσης) πάλιν τὰ 27 γράμματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ὄξειαν ἀριστερά καὶ χαμηλά. — Ἐξάπαντος θὰ ἐπεζήτει νὰ εἴπῃ : Διὰ τὰ 1000 καὶ ἄνω. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἠπείγετο ὁ κ. Γιάνναρις κατὰ τὸν χρόνον τῆς συγγραφῆς, συμπεσόντα πρὸς Βουλὴν καὶ ἐναρξίν σχολικοῦ ἔτους, καθ' ὃ καὶ ἡ ἡμετέρα Γραμματικὴ δὲν κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν νομαρχικῶν ἐπιθεωρητῶν, ὥστε εἶνε ζήτημα ἂν ἐδαπάνησεν ὀκτὼ ἡμέρας πρὸς **δυσγραφῶν** ταύτης. Ὅρθως λοιπὸν εἶναι οἷα εἶναι, κ. Γιάνναρι, ἡ γραμματικὴ σας.

§ 114. Καλὸς καλλιῶν, κακὸς-κακίων ἡδύς-ἡδίων, ταχύς θάσσων, κισχρός-αἰσχρίων. Θὰ ἀπαντήσῃ ἄρα γε ὁ μαθητὴς ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ ἐν βιβλίοις τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης τὰς ὑπογραμμισθείσας ἀνωτέρω λέξεις ; Δὲν ἦτο προτιμότερον νὰ γράφῃ ἀντὶ τοῦ καλλιῶν τὸ καλύτερος, τοῦ κακίων τὸ χειρότερος, τοῦ ἡδίων μόνον τὸ ἡδύτερος, τοῦ θάσσων μόνον τὸ ταχύτερος ; Τὸ δὲ αἰσχρίων ὡς ἐπίθετον ἡμεῖς τοῦλάχιστον δὲν ἀπηντήσαμεν, μόνον δ' ὡς κύριον ὄνομα καὶ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἔλειπε καὶ τοῦτο ἐν τῇ νέᾳ Γραμματικῇ, ἀνθ' οὗ νὰ ἐτίθετο τὸ αἰσχρότερος, γνωριμωτέρα δὴλα δὴ καὶ ὀμαλώτερον ἐσχηματισμένη λέξις.

§ 115. Τί ζητοῦσιν ἐν Γραμματικῇ τῆς νέας γλώσσης τὰ ἀμείνων-ἄμεινον, χείρων-χοῖρον, μείων-μείον ; Τὸ δὲ οὐδέτερον τοῦ καλλιτερος (γράφε καλύτερος) εἶναι κάλλιον ἢ καλλιτερον (γρ. καλύτερον) !

§ 116. Τὸ καλλιτερος ἀσφαλῶς δὲν ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ καλλιῶν ὡς φαίνεται ἐσχηματισμένον τὸ καλλιώτερος. Οὔτε τὸ ἐν ὄμῳ οὔτε τὸ ἄλλο θὰ ἀπαντήσῃ ὁ παῖς ἐν βιβλίοις γεγραμμένοις ἐν τῇ σημερινῇ καθαρευούσῃ γλώσσῃ, ἥς τὴν διδασκαλίαν ἐπαγγέλεται ἡ νεοφανὴς Γραμματικὴ. Τὸ δὲ μειζότερος, βυζαντικὸν βεβαίως, δὲν ἔχει θέσιν ἐν γραμματικῇ τῆς σημερινῆς γλώσσης, διότι οὔτε γράφεται, οὔτε λέγεται. Ὡφείλε δ' ὁ κ. Γιάνναρις, διὰ νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς ἑαυτὸν, ὅστις φιλεῖ τὰ σπάνια καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνωστα, ἵνα σοφώτερος ἐκλαμβάνηται, νὰ προσθήσῃ ἐν τῷ αὐτῷ παραδείγματι καὶ τὰ ἐπ' ἴσης βυζαντικὰ μεγαλώτερος-μεγαλώτατος-μειζονότερος μεγασιότατος διὰ νὰ θαυμασθῇ ἔτι μᾶλλον.

§ 136. Δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι λέγονται αἱ λέξεις μὲ τὰς ὁποίας δεικνύομεν χωρὶς νὰ λέγωμεν τὸ ὄνομα. Ὅταν λοιπὸν εἶπω : ἐκεῖνος ὁ Δημήτριος εἶναι κακός, τὸ ἐκεῖνος παύεται νὰ εἶναι ἀντωνυμία ἢ οὗτος ὁ παῖς τὸ οὗτος δὲν εἶναι ἀντωνυμία ; Συνέχεια.— Ἡ ὄδε εἶνε σύνθετος ἐκ τοῦ ἄρθρου ὁ καὶ τοῦ συνδέσμου (;) δέ, δι' ὃ δεικνύομεν ; καὶ κλίνεται ὡς τὸ ἄρθρον. Ἰποθέτομεν ὅτι ὁ κ. Γιάνναρις γράφων τὸν ὄρισμὸν τοῦτον διατέλει ἔν τινι ἀδιαθεσίᾳ. Ἐπειδὴ, λέγει, τὸ ὄδε εἶναι σύνθετον ἐκ τοῦ ὁ καὶ τοῦ δέ δεικνύομεν ! Πᾶρέ τον στὸ γάμο σου νὰ σοῦ πῆ καὶ τοῦ χρόνου !

§ 131. Αἱ κυριώτεραι ἀντωνυμῖαι εἶνε προσωπικαί, διότι ἀντιπροσωπεύουν πρόσωπα. Αἱ ἄλλαι λοιπὸν ἀντωνυμῖαι, αἱ μὴ προσωπικαὶ τί ἀντιπροσωπεύουν ;

§ 137. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶνε ὀνόματα μὲ τὰ ὁποῖα ἐρωτῶμεν.— Διὰ τὴν θρυλουμένην, φαίνεται, σαφήνειαν, ἔγιναν ἤδη αἱ ἀντωνυμῖαι ὀνόματα. Τί μέλλον νὰ μάθωμεν, ἂν ὁ κ. Γιάνναρις ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ γράφῃ διδασκτικὰ βιβλία !

§ 138. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τις (κἀποῖος) κλίνεται ὡς ἡ ἐρωτηματικὴ τις κτλ.—Καίτοι οὐδὲ γρῦ περὶ ἀόριστων ἀντωνυμιῶν εἶπεν ὁ κ. Γιάνναρις, ἐν τούτοις ἀσχέτως καὶ ἀσυνδέτως πρὸς πᾶν προηγούμενον φέρει τὴν § 138. Τίνος προστίμου ὀφειλέτην νὰ κρίνωμεν τὸν συγγραφέα ἀγνοοῦμεν. Τί δηλαδὴ ὀφλισκάνει, ὡς ἐκεῖνος συνηθίζει νὰ λέγῃ;

§ 140. Ἡ τρίτη ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ὁ ὁποῖος, τὸ ὁποῖον, ἡ ὁποία εἶναι νεωτέρα (τίνος ; πόσων ἐτῶν;). Δὲν ἦτο λοιπὸν ἐν χρήσει ἐν τῇ παλαιᾷ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὡς ἀναφορικὴ συσχετικὴ ἀντωνυμία ; Ἡ ἠθέλετε νὰ δηλώσητε ὅτι ὡς ἰσοδύναμος πρὸς τὴν ὄδε εἶναι νεωτέρα ; ἀλλὰ δὲν ἐξεφράσθητε καλῶς, κ. Γιάνναρι, καὶ ἂν ἐπέζητεῖτε τοῦτο, ἔπρεπε νὰ μὴ λησμονῆτε ὅτι σοφὸν τὰ σαφές !

§ 142. σημ. Ἀλλὰ μένει ἀκίνητος ὁ τόνος τῶν δυσλλάδων, ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις δεῦνεται, ὡς φίλοι τινές.—Ὁξύνεται ἢ παροξύνεται ἐχρειάζετο ;

§ 109. Ἀνώμαλα λέγονται τὰ ἐπόμενα τρία ἐπίθετα διότι σχηματίζονται ἀνωμάλως.—Χάριτας ὁμολογοῦμεν διὰ τὴν πληροφορίαν. Ἄς παραπεμφῆ δ' ὅμως ὁ ὄρισμός διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον εἰς τὴν Λογικὴν, ἥτις ἔχει ἀπόλυτον δικαίωμα, ἵνα μὲ τὸ προσῆκον ὄνομα χαρακτηρίσῃ τοῦτον !

§ 123. Ἄντι νὰ γράψωμεν τὰ ψηφία 1, 2, 3, 4, 5, 6, κτλ. δύναμεθα νὰ γράψωμεν τὰς λέξεις, ἐν δύο, τρία, τέσσαρα, πέντε, ἕξ, κτλ. Αἱ λέξεις αὗται, αἱ ὁποῖαι φανερόνουν τὰ ψηφία, ἤγουν τοὺς ἀριθμούς, λέγονται ἀριθμητικά.—Δὲν φανερόνουν, ὑποθέτομεν, τὰ ψηφία, ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν ὄντων. Ἐσφαλμένη ἄρα ἡ ἔκφρασις.

§ 376. α.) Θηλυκά εἰς-α, γεν. ας, Ὁ κ. Γιάνναρις δὲν διακρίνεται ἐπὶ ἀκριβείᾳ οὐδ' ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν παραδειγμάτων, ὡς ἔχει ἤδη πολυτάκις παρατηρήσῃ. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ ἐσχματίσεν ἐξ παραδείγματα φυλάττοντα τὸ α ἐν πάσαις ταῖς πτώσεσι, διότι πρὸ αὐτοῦ εὐρίσκεται φωνῆν (τρία) ἢ ρ (ἕτερα τρία) ἐπιφέρει ὄρθαν παραδειγμάτων, ἐν οἷς καὶ τὰ βδέλλα, κόλλα, ἅτινα ἔχουσι τὴν γενικὴν, ὡς ἀρχαῖα, βδέλλης, κόλλης καὶ τὰ κοινολεκτούμενα Μάρθα, Ὀλα, σάμνα, τὰ ὁποῖα καίπερ ἔχοντα τὴν γενικὴν εἰς ας, οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐνταῦθα θέσιν παρὰ τὰ σκιά, ἀλήθεια, ἀγορά, γέφυρα κτλ. Ἐπρεπε δὲ νὰ κάμῃ εἰδικὸν λόγον ἐν τινι σημειώσει ἢ κανόνι περὶ τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων τῆς κοινῆς διαλέκτου, τὰ ὁποῖα ὅπως δῆποτε λήγοντα μόνον εἰς ας ἔχουσι τὴν γενικὴν π. χ. ἡ δίψα τῆς δίψας, ἡ πείνα τῆς πείνας, ἡ κόλλα τῆς κόλλας, ἡ ῥόκα, τῆς ῥόκας κτλ. Ἡ καθαρεύουσα ρυθμίζεται κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς παλαιᾶς γραμματικῆς.

Πολλաχοῦ ὁ κ. Γιάνναρις παραθέτει ἐν τοῖς παραδείγμασι ὀνόματα σπανιώτατα, ὅπως ἄχρηστα εἰς μαθητὰς δημοτικοῦ σχολείου, ἐν τοῖς διδακτικοῖς τοῦ ὁποῖου βιβλίοις οὐδέποτε ὁ ἀπαντήσῃ ταῦτα. Ὡς δὲ παρατηρήσαμεν ἤδη ἀναμιγνύει τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα, τὰ διαλεκτικά καὶ τὰ τῆς κοινῆς λαλιᾶς, οὐδαμῶς φροντίζων περὶ τοῦ ἂν εἶνε ὀρθὸν ἢ μή, νὰ συμφύρωνται τοιαῦτα, εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε, χωρὶς νὰ γίνηται τις λόγος περὶ τούτου καὶ νὰ δικαιολογηταὶ ὅπως δῆποτε ἡ κατάταξις πάντων ἐν ἐνὶ πλαισίῳ. Τί ἔχρειαίτετα π. χ. ἐν τοῖς πρωτοκλίτοις ἡ φῦσα (§ 386), ἡ ἀσειλίγη (§ 39 γ'), ὁ δεκατώνης (§ 40 Β'); Ἐν τοῖς δευτεροκλίτοις τὸ κναφεῖον (§ 50); Ἐν τοῖς τριτοκλίτοις τὰ, ἡ σκνήψ, ἡ καλαῦροψ (§ 59), ὁ βῶλαξ (§ 60), ἡ ἐξωμίς, ἡ κόρος, ὁ ἀταγὴν, ὁ πευθὴν, ὁ φῶρ, ὁ θεατήρ, ὁ Αἰνιάν, (§ 66) ὁ καλλίβας ὁ ἡμαθόεις, ὁ ποιήεις, ὁ καρχαρόδους (§ 70 τὸ κῆκι, τὸ σέσελι, τὸ στίμμι, ἡ Ἀφροδῶ, ἡ Ἀγαθῶ, ἡ Μαριγῶ, ὁ ἔχισ (§ 76) τὸ νᾶπι, τὸ μίσυ, ὁ μήτρωσ, ὁ πάιτρωσ (§ 78) κτλ. κτλ. Ὡν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Διότι ὁμολογουμένως, ἐὰν ὁ παῖς ἐξαναγκασθῇ νὰ ἀπομνημο-

νεύση ἢ νὰ σχηματίσῃ ἐν τῷ τετραδίῳ γράφων καὶ τὸ ἥμισυ μόνον τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Νέας Γραμματικῆς σεσωρευμένων παραδειγμάτων, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἐπὶ ὀκταεταίαν ὅλην σύντροφον τὴν Γραμματικὴν ταύτην. Ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐν τῇ ὁμοιομόρφῳ κλίσει ἔχει 73 παραδείγματα. Ἐν τῇ πρώτῃ ἔχει ὑπὲρ τὰ 150. Ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ τῇ ἀπλουστάτῃ καὶ εὐκολωτάτῃ 230. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ὑπὲρ τὰ 600. Μὲ τὸ αὐτὸ δὲ περίπου μέτρον κτεπλούτισε καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Νέας Γραμματικῆς κεφάλαια, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τέλει τὸν νοῦν τῶν δυστυχῶν Κρητοπαίδων, ὅσοι ἔσχον τὸ ἀτύχημα ἐφέτος νὰ λάβωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν χεῖρας τὸ νεοφανὲς παιδαγωγικὸν σύγγραμμα. Ἄφθονα παραδείγματα ὀρίζει ἡ διδακτικὴ, οὐχὶ ὅμως καὶ μέχρι διακορῆσεως τοῦ κρανίου τοῦ μαθητοῦ· ἄλλως τὰ παραδείγματα ἐν τῇ Γραμματικῇ τίθενται μόνον ὡς ὁδηγὸς τοῦ μαθητοῦ, ἵνα αὐτὸς ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου παραλαμβάνων ἐπαυξάνῃ τὸν πλοῦτον τούτων.

Κινδυνεύω νὰ πάθω τὸ τοῦ Ἡρακλέους ἀγωνιζόμενος νὰ κρίνω τὴν Γραμματικὴν τοῦ κ. Γιάνναρι. Ἐν σφάλμα διορθῶ καὶ δύο φέονται. Καὶ ἴσως θὰ εἶχον ἀνάγκην Ἰολάου τινός, ἐκ τῶν φιλοτίμων διδασκάλων, πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς Κρητικῆς νεότητος ἀπὸ τοῦ Λερναίου τούτου τέρατος, ὅπερ προώρισεν ἡ Ἐπιθεώρησις πῆς Παιδείας ἐφέτος νὰ δηλητηριάσῃ διὰ τοῦ ἰοῦ αὐτοῦ τὰ Κρητικὰ γράμματα. Οἱ διδάσκαλοι, οἱ μετὰ χεῖρας ἔχοντες τὴν φωτεινὴν ταύτην δὴδα (sic), καὶ τὴν μυρόεσσαν ταύτης ἀπόπνοιον ἐκ τοῦ συνεγγυς ἀπολαύοντες εἶναι βεβαίως πολλῶ ἔμοι ἀρμοδιώτεροι νὰ καταδείξωσι καὶ ἄλλας ἀρετὰς τοῦ νέου συγγράμματος, πέποιθα δὲ ὅτι θὰ μὲ διαδεχθῶσιν ἐν τῇ ἐπικρίσει, μᾶλλον συγκεκριμένα ψέγοντες καὶ μᾶλλον ἀποτυφλωτικὰ τούτου μέρη καυτηριάζοντες, συνεχίζοντες οὕτω τὸ ὄντως φωτιστικὸν αὐτῶν ἔργον, τὴν διδασκαλίαν δὴλα δὴ τῆς νεότητος ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ἄς συνεχίσωμεν λοιπὸν τὴν ἀλειάν τῶν μαρμαριτοφόρων κογχυλίων.

§ 144. Πλεῖσται λέξεις λέγονται ἢ σχετίζονται μὲ τὸς προσωπικὰς ἀντιωνυμίας ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἢ μὲ ἄλλο τι ὄνομα (οὐσιαστικὸν) ὡς κτλ... Ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις.... αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἢ δέχονται τὸ ἐγὼ κτλ. λέγονται **ῥήματα**. Εὐγε, ὦ Πηλάμηδες! Αὐτὸς εἶναι ὁ ὀρισμὸς τοῦ ῥήματος! Ὡστε ὅταν εἶπω: Ὑμεῖς κ. Γιάνναρι! ἐπειδὴ το

Γιάνναρι συνεσχέτισα με τὸ ὑμεῖς σᾶς μετέβαλον εἰς ῥῆμα! Ἡ δύναμις αὕτη εἶναι καὶ τῆς τῆς μαγίσσης Μηδείας μείζων — Ἐν τούτοις πάντες οἱ μαθηταὶ γινώσκουσιν ἀπὸ τῆς τρίτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὅτι — ῥήματα λέγονται αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώουσι ὅτι πρόσωπόν τι ἢ ζῶον ἢ πρᾶγμα ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ ἐνεργεῖ, ἢ δὲ ἐνεργεῖα ἐπισημαίνει εἰς ἑαυτό, ἢ εὐρίσκεται εἰς τινα κατάστασιν κατὰ χρόνον **τινά** (ιδεὲ ἐγκερ. ἐμὴν Γραμμικτ. § 39, 1).

§ 146. Ὁ ἐνεργητικὸς τύπος συνήθως λήγει εἰς -ω, ὃ δὲ παθητικὸς καὶ μέσος εἰς -ομαι. Πῶς λοιπὸν κ. Γιάνναρι, εἶναι τρεῖς οἱ τύποι; (§ 145 β'. Ἐχει δὲ κάθε (τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο) ῥῆμα.... β'. τρεῖς φωνᾶς ἢ τύπους).

§ 147. Ἰδιαίτερος λέγονται τὰ ῥήματα — 1 Μεταβατικὰ ὅσα δέχονται κτλ. 2 ἀμετάβητα ὅσα κτλ. 3 Οὐδέτερα ὅσα κτλ. — Ἦτοι οἱ δεκαετῆς παῖδες τέλειοι τοῦ Συντακτικοῦ κάτοχοι. Τότε τί χρειάζεται τὸ παράρτημα τοῦ Συντακτικοῦ (§ 210—220);

§ 150. Ἐκτὸς τούτου καὶ οἱ τρεῖς Μέλλοντες ἔχουν ὡς βοηθητικὸν τὸ μέλλοντικὸν μόριον θά, ἰδὸ ὁποῖον ἔγινεν ἀπὸ τὸ θέλει νά, θέ νά, θενά, θά. Εἶναι ταῦτα καταπληπτά εἰς παῖδας θεετῆς; Ἄς εἴπωσιν ἡμῖν οἱ τούτους διδάσκοντες, ἀλλὰ μὴ ἐπτοημένοι πρὸς τὸν Γενικὸν Ἐπιθεωρητήν.

Σημ. Τὸ θά μεταχειρίζομεθα σήμερον κατὰ τρεῖς τρόπους (1) Με ὑποτακτικὴν ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον ἢ καὶ εἰς τὸ παρὸν, ὡς θέλει νά κοιμηθῆ ἢ νά κοιμᾶται. Ποῦ εἶναι κ. Γιάνναρι τὸ θά εἰς τὰ παραδείγματα;

(2) Με ὀριστικὴν τοῦ παρατατικοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖ **δυναμικὸν λόγον καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀρχαῖον παρατατικὸν μετὰ τοῦ ἄοριστολογικοῦ ἄν**, ὡς ἔαν εἶχον θά ἐδίδον (εἰ εἶχον ἐδίδον ἄν). Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, κ. Ἐπιθεωρητά, με παῖδας μόλις ἀναγινώσκοντας ἔχετε νά κάμετε ἢ γυμνασιακοὺς μαθητάς; **Δυναμικὸς λόγος, ἄοριστολογικὸς ἄν, ἐδίδον ἄν καὶ τὰ τοιαῦτα θά διδάσκειται σήμερον ὁ παῖς ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ ἐπ' ἄρχοντος τῆς γενικῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς Κρητικῆς παιδείας τοῦ κ. Γιάνναρι.** Τί κρῖμα νά μὴ ἀνακτεῖλη πρὸ εἰκοσαετίας ὁ γραμμικτικὸς οὗτος ἀστήρ, διὰ νά εἰμεθα πάντες Ἡρωδικοὶ ἢ Μάγιστροι!

§ 152. Σημ. — Ἐν τῇ σημειώσει ὑπομινῆσκει τοὺς διδασκάλους,

διδάσκει δὲ τοὺς παῖδας ὅτι τὸ ἄς πρέπει νὰ γράφηται ἄς (διότι προήλθεν ἐκ τοῦ ἕασε), δὲν καταχωρίζει δ' ἄμωσ ὀλόκληρον τὴν σοφὴν διατριβήν. Ἐλπίζω προσεχῶς νὰ διδαχθῇ τὸ ὀρθόν, ἐν τινι τῆς πρωτευούσης ἐφημερίδι δημοσιευομένης τῆς ἀναμφισβητήτου γνώμης τοῦ κ. Χατζιδάκι, προστιθεμένων δὲ καὶ παραδειγμάτων ζώντων ἐκ τοῦ πελοποννησιακοῦ ἰδιώματος τῆς γλώσσης. Τοιαῦτα ἄμωσ ἐπιτρέπονται ἐν ἐγγχειριδίῳ Γραμματικῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων;

§ 159. Τὰ τρία ῥήματα ἔχω, εἶμαι θέλω καθ' ὅσον εἶναι βοηθητικά (§ 155) κλίνονται ὡς ἐξῆς. (ἔπεται ἡ κλίσις). Ἐρωτῶμεν: Καὶ ὅταν δὲν εἶναι βοηθητικά ἄλλως κλίνονται; Ποῖον δὲ εἶναι τὸ ὀρθὸν εἶνε ἢ εἶναι; Διατί τὸ διπλοῦν, ἀφ' οὗ ἐκεῖνος γράφων προτιμᾷ τὸ εἶνε, οὐχὶ ὡς ὀρθότερον, διότι γινώσκει τὸ ὀρθόν ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ κ. Χατζιδάκι; Διὰ νὰ μὴ ἔχωσιν οἱ μαθηταὶ ἐν τῷ νῶ ἐκ τῆς περιδόξου Γραμματικῆς τίποτε τὸ θετικόν;

§ 164. Ὀλόκληρος ἡ § ἄρρητ' ἀθέμιτα περιλαμβάνει, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον σύγχυσις καὶ ταραχὴ καὶ μεγίστη γραμματικὴ ἀβεβαιότης θὰ ἐμφυσηθῇ εἰς τὰς παιδικὰς κεφαλάς. Ὁ παρατατικός αἴφνης θὰ ἐμφανισθῇ μὲ ὑποτακτικὴν τύπου διαφοροῦ ἢ ὀνεστώσ: θὰ ἔλυον κτλ. καὶ πληθυντικός θὰ ἐλύομεν—ναὶ μὲ ᾧ μέγα! Ὁ παρακειμένος μὲ τὴν ἀρχαιοπινῇ περιφρασίν τοῦ ἔχω καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ ἀρίστου καὶ ὁ ὑπερσυντέλικος μὲ τὸ εἶχον καὶ τὴν μετοχὴν: ἔχω λύσας, εἶχον λύσας, ἔχω λυθείς, εἶχον λυθείς! Ἄς εἶπῃ ἡμῖν καὶ αὐτός ὁ θυμωσστής τοῦ κ. Γιάνναρι ἐπιθεωρητής, ἐὰν ἀπήντησέ ποτε ἐν τινι τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, παλαιότερων ἢ νεωτέρων, ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοπρεποῦς Μικυρογένους καὶ τῶν μεταφράσεων Ἡροδότου, Ὀδυσσεύς καὶ Ξενοφῶντος μέχρι τοῦ Ἑλληνοπούλου (γρ. Ἑλληνοπούλλου) τὸν περιφραστικὸν τοῦτον τύπον τοῦ παρακειμένου.— Ὁ ἀρίστος ἐνεργητικός καὶ παθητικός δὲν ἔχει ὑποτακτικὴν, ἐν ᾧ ἔχει ὁ παρατατικός καὶ ὁ Μέλλων! Τὸ γ' ἐνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς μονολεκτικὸν (λυέτω, λυσάτω, λυέσθω, λυθήτω) εὐρίσκεται βεβαίως εἰς τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ δι' αὐτὸ πολιτογραφοῦνται ἐν τῇ Γραμματικῇ τοῦ κ. Γιάνναρι.— Ὁ τετελεσμένος μέλων ὠνομάσθη προμέλλων!

Μετὰ τὸν τύπον τοῦ ῥήματος ἔπονται ῥήματα καθαρὸληκτα, ἅτινα κατὰ τὸν Γιάνναριν σχηματίζονται καθὼς τὸ λύω. Ὁ ἀρίστος λοιπὸν τῶν ρημάτων κυλίω, πρίω (εἶναι γνώριμον τοῦτο εἰς παῖδας!), χρίω,

κλείω, θραύω, ἀκούω, σείω (ταῦτα μετὰ 24 ἄλλων παρατάσσει ὁ κ. Γιάνναρις πρὸς ἀσκησιν, ἵνα κινήσῃ τὰς φρένας τῶν μαθητῶν) εἶναι ἐκλύ-θην, ἐπρί-θην, ἐχρί-θην, ἐκλεί-θην, ἐθραύ-θην, ἠκού-θην, ἐσει-θην κατὰ τὴν σοφὴν τοῦ κ. Γιάνναρι Γραμματικῆν. Βεβχίως δὲν ὑποχρεοῦται ὁ μαθητὴς νὰ μάθῃ τὴν 170 § πρὶν μάθῃ τὴν 164.

§ 165, 166. Ἀπὸ μανίαν ἐπαναλήψεως πάσχων ὁ κ. Γιάνναρις ἐπαναλαμβάνει τὰ τοῦ παρακειμένου, ὑπερσεντελικου καὶ προμιέλλοντος (!) ἀκριβῶς ὡς ἐν τῷ παραδείγματι. Ὅριζει δὲ μόνον ὅτι ὁ τύπος ἔχω λύσας καὶ λυθείς κτλ. εἶναι ὀρθότερος. Εἶναι δηλ. οἱ ἄλλοι τύποι ἐσφαλμένοι, ἔχω λελυμένον καὶ ἔχω λύση (γράφει τὸ ὀρθὸν λύσει). ἢ ὀλιγώτερον ὀρθός; Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι τὸ ἐπίθετον ὀρθός δὲν ἔχει ἀνάγκην παραθετικῶν βαθμῶν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὀρθότητος αὐτοῦ. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ κ. Γιάνναρις ὀρθότερον λέγων ἐννοεῖ μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον. Ἄλλ' εἶναι τότε ἡ Γραμματικὴ αὐτοῦ τῆς καθαρουόσης νέας ἑλληνικῆς γλώσσης; Τὸ δὲ σύνολον τῶν §§ 165, 166, 167, 168 καὶ 169 εἶναι ὅλως περιττόν. Μόνον διὰ ζωσσης, διὰ τῆς χρήσεως τῆς γλώσσης καὶ διὰ συχνῆς ἀσκήσεως θὰ ἐθισθῇ ὁ μαθητὴς εἰς τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν συνθέτων χρόνων.

§ 178, 1 ἄω (πρῶτη συζυγία) νικάω-νικῶ. Καίτοι οὐδαμοῦ εἶπέ τι περὶ συζυγιῶν, ἐν τούτοις προβάλλει ἐντάθῃα συζυγίας συνηρημένων ἢ περισπωμένων ρημάτων. Μολονότι δὲ ὡς ἀρχαιομαθὴς καὶ συγγραφεὺς Ἱστορικῆς Γραμματικῆς (ἀγγλιστί), δὲν ἀγνοεῖ ὅτι εἰς ἑῶ λήγει ἡ πρῶτη καὶ εἰς ἄω ἡ δευτέρα τῶν περισπωμένων συζυγία κατὰ τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς, ἐν τούτοις δὲν ἠκολούθησε τὴν τάξιν ταύτην, πιθανώτατα διότι ἡ ἐμὴ Γραμματικὴ ἀκολουθεῖ τὴν διαίρεσιν ταύτην.

Ἐν τῇ § ταύτῃ καὶ ταῖς ἐπομέναις μέχρι τῆς 182 ἐπαναλαμβάνει μέχρι κόρου ὅσα ἤδη εἶπεν ἐν τῷ σχηματισμῷ τοῦ λύω λύομαι. Φαίνεται δ' ὅμως λησμονήσας ἑαυτόν, διότι δὲν σημειοῦται ὑποτακτικὴν τοῦ παρατατικοῦ, μέλλοντος καὶ ὑπερσεντελικου.

Τὰς §§ 155, 163, 176, 184 καὶ 185 παρακαλοῦμεν θερμῶς τὸν ἀναγνώστην νὰ ἴδῃ ἐν τῷ κειμένῳ καὶ νὰ εἴπῃ ἡμῖν, ἂν τοιοῦτοι κανόνες εἶναι καθ' ὅλου εἶπεῖν μαθητοὶ καὶ ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι ὡς ἡ λεγομένη προδοίκα ἐν τισὶ βιβλίοις χάριν τοῦ διδασκάλου γραφομένη καὶ πάντοτε μὲ στοιχεῖα διάφορα τῶν ἐν τῷ κειμένῳ.

Ἄς λάβωμεν ἀδιαφόρως δύο τούτων πρὸς κύρωσιν τῶν λόγων ἡμῶν καταχωρίζοντες ταύτας ἄνευ οὐδενὸς σχολίου, περιττοῦ ἄλλως.

§ 185. Ὡς εἶδῶ ἐμάθαμεν (καθαρεύουσα α΄ ;) πῶς νὰ σχηματίζωμεν τὰ ρήματα ὅταν εἶναι φωνηεντόληκτα (§ 163-4), εἴτε βαρύτερα εἶνε ταῦτα εἴτε συνηρημένα. Τώρα (γρ. τώρα) ἐρχόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν τὰ συμφωνόληκτα ρήματα ὅσα δηλαδὴ (γρ. δὴλα δὴ) ἔχουν σύμφωνον ὡς θεματικὸν χαρακτηῖρα· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ σύμφωνα εἶνε πολλὰ (δεκαεπτὰ § 3) πρέπει χάριν εὐκολίας νὰ διαιρέσωμεν αὐτὰ εἰς τάξεις, καθὼς ἐπράξαμεν καὶ εἰς τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα καὶ νὰκολουθήσωμεν τὴν ἰδίαν σειρὴν.

§ 184. Ὅσοι μαθηταὶ παρηκολούθησαν μετὰ προσοχῆς τὴν μέχρη τοῦδε κλίσι τῶν ρημάτων νὰ παρατήρησαν διὰ διὰ τὰ σχηματισμοὺς δλόκληρον ρῆμα δὲν χροιάζεται νὰ γνωρίζῃ λεπτομερῶς κάθε χρόνον καὶ κάθε ἔγκλιον χωριστά, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ μόνον τοὺς ἐξῆς τέσσαρας τύπους, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται **πρωτόθετοι**, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶνε ἢ **παράγωγοι** ἢ **σύνθετοι**.

§ 193 καὶ 194. Εἰς τὰς δύο ταύτας §§ περιλαμβάνεται μακροτάτος καὶ ἀνωφελέστατος, ἂν μὴ ἐπιπλαθέστατος εἰς τὰς μαθητικὰς διανοίας κατάλογος τῶν ἀνωμάτων λεγομένων ρημάτων, ὅστις περιλαμβάνει ἐν ὅλῳ 235 (!!) ρήματα· τὸσαῦτα δὴλα δὴ ὅσα οὐδ' εἰς τὰς γραμματικὰς τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καταχωρίζονται. Τούτων πλεῖστα μὲν οὐδέποτε θ' ἀπαντήσῃ ὁ μαθητὴς ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς αὐτοῦ βιβλίοις. Οὐκ ὀλίγα, ἅτε ὁμαλά, δὲν εἶχον θέσιν ἐν τῷ καταλόγῳ. Πολλὰ δὲ τῆς κοινῆς ὕμως λαλιᾶς ἀποπώτχτα παρεισάγονται. Ἐν πᾶσι δὲ σχεδὸν ἔχει ἐγκατασπείρει τύπους, περιφραστικούς συνήθως διὰ τοῦ θά, οὓς οὐδέποτε θὰ εὕρῃ ὁ μαθητὴς ἐν οὐδενὶ βιβλίῳ. — Πρὸς πίστῳ τούτων καὶ ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας εἶναι ἀναγκαῖον, δυστυχῶς, ν' ἀπασχολήσω ὀλίγον ἀκόμη τοὺς φίλους ἀναγνώστας.

Θὰ προσπαθήσωμεν σήμερον νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα ἀχάριτος ἀγῶνος, ὅστις πολὺν μὲν χρόνον πολύτιμον ἀφῆρεσε παρ' ἡμῶν, οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοὺς ἀναγνώστας κατεπόνθησεν.

Ὁ κατάλογος λοιπὸν τῶν ἀνωμάτων ρημάτων τοῦ κ. Γιάνναρι περιλαμβάνων 235 ρήματα, καταλαμβάνων δὲ 15 ὅλας σελίδας τῆς Γραμματικῆς καὶ ἀποτελῶν τὸ δυν τοῦ βιβλίου, διὰ δὲ τὸ μέγεθος τῶν

σελίδων τὸ ἕνον περίπου τῆς ἑμῆς Γραμματικῆς, ἡδύνατο νὰ ἐλλείπη παντελῶς, χωρὶς τὸ βιβλίον νὰ πάθῃ, ἢ τὸ πολὺ νὰ περιορισθῇ εἰς δύο σελίδας, διὰ τὸ δικαιολογήσῃ τὴν προτελευταίαν παράγραφον τοῦ προλόγου. Διὰ τὸ δυσανάλογον ἀρκεῖ νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι 15ον ἢ 18ον τοῦ ὅλου τῶν γραμματικῶν, ὅσα εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει, κατέχει συνήθως τὸ κεφάλαιον τῶν ἀνωμάτων ρημάτων, ἐν ὅσας χωρίζονται ταῦτα ἰδιαιτέρως. Ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν ἀνωμάτων ρημάτων ἐν ταῖς γραμματικαῖς τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων (διότι ἐν ταῖς τῶν Δημοτικῶν οὐδὲ λόγος πρέπει νὰ γίνεταί σήμερον, καὶ τοι παλαιότερον παρελαμβάνοντό τινα) ποικίλλει ἀπὸ 100 μέχρις 180 ἐκτὸς τῆς Γραμματικῆς Krüger, ὅστις κατεχώρισε πάντα ὅσα ἀπαντῶσιν εἰς Ἑλληνας συγγραφεῖς ἐν τῇ Γραμματικῇ αὐτοῦ.

Καὶ ὁ μὲν Τσερέπης εἰς διαφόρους τάξεις χωρίζων ταῦτα περιλαμβάνει ἐν τῇ γραμματικῇ αὐτοῦ 100, ὁ Παπαγεωργίου 92, ὁ Κυριακόπουλος 172, ὁ Γενεράλις 143, ὁ Κοφινιώτης περί τὰ 150, ὁ δὲ Ζαγγογιάννης, οὗτινος ἡ γραμματικὴ κρίνεται ἐκ τῶν παιδαγωγικωτάτων, δὲν διακρίνει εἰδικῶς κεφαλαιον ἀνωμάτων, ἀλλὰ κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ἀνωμαλίας χωρίζει τὰ ρήματα εἰς διαφόρους τάξεις καὶ ἐρμηνεύει τὸ ἀνώμαλον αὐτῶν καὶ σχηματίζει τοὺς χρόνους. Τῶν δὲ ξένων γραμματικῶν, ἃς ἔχομεν προχείρους ὁ μὲν Kaegi καταχωρίζει 138, ὁ Croiset 106 καὶ ὁ Kurtius-Hartel 100. Ἄν μὴ τὰς τῶν Ἑλλήνων, εἰς οὓς δὲν ἀναγνωρίζει γνώσεις οὐδὲ μάθησιν, Γραμματικὰς, τὰς τῶν ξένων βεβαίως θὰ ἔχη ἀναγνώσει ὁ κ. Γιάνναρις, ἡδύνατο δὲ ἀπὸ τούτων ὠφελοῦμενος ν' ἀποφύγῃ τὸν φόρτον τοῦτον τῶν ἀνωμάτων ρημάτων, περιοριζόμενος εἰς τὰ κοινότατα καὶ μόνον ἐκεῖνα, ἅτινα ὄντως θ' ἀπαντήσῃ ὁ μαθητὴς ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ἐπικαλούμεθα τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ τῶν κατωτέρω τύπων, οὓς ὀλίγους ἐκ τῶν πολλῶν λαμβάνομεν ἐκ τῶν ἀνωμάτων τοῦ κ. Γιάνναρι ρημάτων, καὶ παρακαλοῦμεν τοὺς κ.κ. Δημοδιδασκάλους καὶ δὴ τοὺς μακρὰν ὑπηρεσίαν ἔχοντας, νὰ εἰπωσιν ἡμῖν, ἂν ἀπὴντησάν ποτε εἰς ἀναγνωστικὸν βιβλίον τούτους.

Θὰ ἄξω, ἡγμένος (μόνον ἐννοεῖται), θὰ αἰρέσω, ἦρον, ἀηλιμμένος, (σελ. 90), ἀμφιεννώ, ἀνήλισκον, ἀνηλώθην. ἀηλωμένος, ἀπωλόμην, αὔξω, ἄφρηνα (ὡς παρκατακτικὸς τῆς καθαρσευούσης ἐκ τοῦ ἐνε-

στῶτος ἀφήνω), ἔβλαστον (σελ. 91), θὰ γνώσω, θὰ θήξω, θὰ
 δηχθῶ (γιγνώσκω, δάκνω), διητήθην, δεδιητημένος, διδράσκω, ἔδο-
 μεν, ἔδοιτε, δοκεῖ, ἐδόκει, θὰ δόξῃ, δρῶ, ἔδρων, εἶω, εἶσω, ἔασον
 (διὰ τὴν ἐπὶ τὸ ἄς μὲ τὴν ἰδικήν του ὀρθογραφίαν ὁ κ. Γιάνναρις),
 ἡκκλησίαζον καὶ ἐξεκλησίαζον, θὰ ἔλθω (σελ. 93), ἐμήμεσμαι (τοῦ
 ἐμέω· ὄντως ἔμετον προκαλεῖ καὶ τοῦτο καὶ ἄλλα τοῦ κ. Γιάνναρι),
 θὰ ἐνταλῶ, ἐδηδεσμένος, ἡσιῶν (ἐκ τοῦ ἐσιῶ), θὰ ἔξω καὶ σχῶ,
 θὰ σχεθῶ, ἐσχημένος (τοῦ ἐχω) σελ. 94, ἔψω, ἦπον (σελ. 95), θὰ-
 λησθῶ (λανθάνω), θὰ λέξω (λέγω), θὰ μανῶ, θὰ μελήσῃ (μέλει)
 σελ. 97, ἀχόμην, ὀλισθάνω, θὰ ὄραθῶ, ἐωραμένος, θὰ ὀφειλήσω
 (σελ. 98), **πτύσω!!** (διπλώνω), πυρνάομαι, πεπεμμένος (!! θὰ
 ρώσω (σελ. 100), ἐσήφθην, σεσημμένος (τοῦ σήπω!) σιρωννύω,
 (σελ. 101), θὰ τέμω, θὰ τακῶ, ἐτάκην, θὰ τέξω, θὰ τίσω (σελ.
 102), ἀποτειευμένος, θὰ τυπιήσω (τύπτω), πεφασμένος (φάλω),
 θὰ ἐνέγκω (φέρω), ἔφθην τοῦ φθάνω (σελ. 103), κεχαρημένος,
 χωννύω κιλ.κιλ.κιλ.

Εἶναι δὲ ἀνώμαλα τὰ: βλάπτω, γελῶ, γράφω, ἐνθυμοῦμαι,
 καμνύω, κλείω, κλίνω, κόπτω, κρούω, κρύπτω, λούω, κραυγάζω,
 κερδίζω, μιαίνω, νυστιάζω, παύω, πεινάω, πνίγω, πτύω, ράπτω,
 σείω, σιγάω, σιωπάω, σκάνω, σκώπτω, σπουδάζω, στενάζω, φο-
 βοῦμαι, φυλάττω, χαλάω, χρίω, ψεύδω καὶ πλεῖστα ἄλλα τὰ ὅποια
 καταχωρίζει;

Εἶναι δὲ τῆς καθαιρεύσεως τὰ: ἔφερα (ἀόριστος), ὑπόσχομαι, θὰ
 ὑποσχεθῶ, ὑπεσχέθην, θὰ τρέξω, εἰρεξα, θὰ θέσω, ἔθεσα, ἔσφαλα,
 ἔπεσα, ἐκπίπτομαι, θὰ ἐκπεσθῶ, ἐπια, ἔκαμα, ἔγινα ἄφηνα, κ. τ. λ.

Αἱ δὲ § § 193 καὶ 194 μετὰ τῶν δύο παρατηρήσεων εἶναι ὅμοιαι
 πρὸς τὰς θαυμασθεῖσας ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ 185 καὶ 184. Καὶ
 ὅμως, ἵνα πάντων τούτων γίνῃ ὁ μαθητὴς ἐγκρατής, δὲν ἀρκεῖ ἐξά-
 μήνον ὅλον λαμβανόμενου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ
 ἀναλυτικῆς προγράμματος ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Γραμματι-
 κῆς. Ἀλλὰ τότε πότε θὰ διδχθῇ τὸ ὑπόλοιπον; Θὰ διδάξῃ βεβκίως
 ἡμᾶς ὁ κ. Γενικός Ἐπιθεωρητὴς διὰ τινος τῶν Ὀλυμπίων αὐτοῦ
 ἐγκυκλίων ζητῶν πρὸς ἐπίρωσιν τῶν ἀλαθῆτων αὐτοῦ γνωμῶν καὶ
 τὰς τῶν ἰατρῶν ἢ δημοσιογράφων!

§ 196—209. Ἐν ταῖς § § ταύταις γίνεται λόγος περὶ παραγω-

γῆς καὶ συνθέσεως. Οὐδαμῶς δὲ οὐδ' ἐνταῦθα ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ ἡλικία καὶ αἱ γνώσεις τοῦ μαθητοῦ, ὃν ρίπτει ὁ Γραμματικὸς εἰς πέλαγος ὄλον καταλήξων καὶ παραγῶγων ὀνομάτων, ρημάτων, ἐπιθέτων καὶ ἐπιρρημάτων, εἶτα δὲ συνθέτων. Ἡ παραγωγή σκοπεῖ βεβαίως νὰ διδάξῃ τὸν μικρὸν μαθητὴν τὴν ὀρθὴν γραφὴν τῶν λέξεων. Ἡρκουλοῖπόν μόναι καταλήξεις τινές, τῶν συνηθεστέρων παραγῶγων καὶ ἡ ὑπόδειξις τί καλεῖται παραγωγή, ἵνα ὁ μαθητὴς μετὰ τοῦ διδασκάλου ἐκάστοτε ἀναγνωρίζῃ τὰς τε ἀπλᾶς καὶ τὰς παραγῶγους λέξεις, ὡς καὶ τὰς λεγομένας παραγωγικὰς καταλήξεις, καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἔχῃ εὐκολίαν τινὰ μικράν, ὅταν ἀκούσῃ περὶ τῆς παραγωγῆς ἐν ἀνωτέρῳ παιδευτικῷ κύκλῳ. Τὰ αὐτὰ λέγομεν καὶ περὶ συνθέσεως.

Δὲν εἶναι δὲ ἄλλως καὶ ἀπῆλλαγμένα ὅσα λέγονται ἐν τῷ περὶ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως ἀμαρτημάτων. Διότι ἐν § 199 λέγεται ὅτι οὐσιαστικὰ γίνονται ἀπὸ οὐσιαστικὰ καὶ παρατάσσονται τὰ παραδείγματα *Αἰνεϊάδης*, *Ἀντωνιάδης*, *Ἡρακλείδης*, *Κορίνθιος*, *Ἀθηναῖος*, *Αἰγινίτης*, *Μανιάτης*, *Σφακιανός*, *Τεργεσιῖνος* (διὰ τὸ ὄχι τὸ ὀρθὸν *Τεργεσιταῖος*), *Σπαρτιαῖτις* κλπ, ἅτινα ἐκ παραδρομῆς βεβαίως σημειοῦνται ὡς οὐσιαστικὰ, ἀνευ τοῦλάχιστον εἰδικωτέρου προσδιορισμοῦ, ὁ κ. Γιάνναρις. Ἐν δὲ τῇ 203 § τὰ αὐτὰ ὀνόματα εἶναι ἐπίθετα καὶ δὴ ἔθνικα, ὡς ὀνομάζονται ἐν πάσῃ γραμματικῇ. Τί θὰ πιστεῦῃ λοιπὸν ὁ μαθητὴς ὅτι τὰ: *Σφακιανός*, *Ἀθηναῖος*, *Χῖος* κτλ. εἶναι οὐσιαστικὰ γενόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν (§ 199) ἢ ἔθνικα ἐπίθετα (§ 203);

Ἐν δὲ τῇ σημειῶσι τῆς § 199 λέγει ὅτι: *Πολλάκις τὸ θηλυκὸν ἐπίθετον ἀναβιβάζει τὸν τόνον του καὶ τότε γίνεται οὐσιαστικόν*. Χωρὶς δὲ νὰ προσέσῃ ὅτι καὶ ἀνευ ἀναβιβασμοῦ γίνονται οὐσιαστικὰ ἐκ θηλυκῶν ἐπιθέτων προσθέτει εἰς τὰ παραδείγματα: *αἰτία*, *ἄξια*, τὰ ὅποια ὁ προσεκτικὸς μαθητὴς δύναται νὰ τονίσῃ εἰς τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ τέλους συλλαβὴν συμφώνως τῷ διατυπωθέντι κανόνι. Ἐν παντὶ εἶναι ἀναγκασία ἡ ἀκρίβεια, ἀλλὰ μάλιστα πάντων ἐν τῇ Γραμματικῇ.

§ 204. *Τὰ παράγωγα ῥήματα γίνονται ἢ ἀπὸ οὐσιαστικὰ ἢ ἀπὸ ἄλλα ῥήματα ἢ ἀπὸ ἐπιρρημάτων*. Τὰ παραδείγματα ἔχουσι μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς: *φιλέω*, *εὐτυχεῶ*, *δουλόω*, *δηλόω*, *θερμαίνω*, *βαρύνω*, *ετοιμάζω*, *ἀνοηταίνω* κλπ. Ἐξ οὐσιαστικῶν γίνονται ταῦτα;

§ 205. Τὰ παράγωγα ἐπιρρήματα γίνονται ἢ ἀπὸ ὀνόματα ἢ ἀπὸ ρήματα. α') Ἀπὸ ὀνόματα. Μεταξὺ τῶν ὀνομάτων παραγομένων εἶνε τὰ ἐκάδην, ἐκειθεν, ἄλλοθεν, πανταχόθεν, αὐτόθι κλπ. Ἐκ τίνων ταῦτα ἄρα γε ὀνομάτων παρήχθησαν; Σημειωτέον δὲ ὅτι ἕκ τινος σπουδῆς δὲν ἔθηκε β') ἀπὸ ρήματα, διὰ τὰ ἔχη καὶ ἀπὸ τούτων παράγωγα ἐπιρρήματα.

§ 208 Ἄλλ' ὅταν τὸ πρῶτον συνθεικὸν μέρος δὲν εἶνε πρόθεσις, ἀλλ' ἄλλο μέρος λόγου, τότε τὸ δεύτερον συνθεικὸν μέρος συνήθως ἀλλάσσει καὶ τύπον καὶ σημασίαν. Δι' ἐμὲ εἶναι ταῦτα ἀκατανόητα. Εἶδέ τις ἄλλος σοφώτερος βούλεται εἶναι οὐ κωλύω.

§ 209 Ἀπὸ τοιαῦτα παρηλλαγμένα σύνθετα γίνονται ρήματα εἰς ἕω καὶ θηλυκὰ οὐσιαστικά εἰς ἰα. Πῶς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν παραγωγὴν ἐκεῖνος γινώσκει. Ἴσως δὲν ἐκορέσθη ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ προσέθηκε ταῦτα διὰ τὰ ἐπέληθ' ὁ κόρος.

§ 216-219. Αἱ γνώσεις συντάξεως κατὰ τοῦτο μόνον εἶναι δυνατόν νὰ θεωρῶνται ὠφέλιμοι, καθ' ὅσον ὑποβηθοῦσι τὸν μαθητὴν, ἔνθεν μὲν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου τῶν βιβλίων, ἔνθεν δὲ εἰς τὰς ἐκθέσεις. Ἄλλὰ πρὸς ταῦτα ἐλάχιστα στοιχειώδη καὶ γενικώτατα ἀρκοῦσι. Διότι οὐδὲ ταῦτα θ' ἀφήσῃ ὁ ἔμπειρος διδάσκαλος ἀπλῶς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀπείρου μαθητοῦ, ἀλλὰ λαμβάνων ἐκ τούτων ἀφορμὴν θὰ ἀναπτύσσει καὶ θὰ εἰσάγῃ τὸν μαθητὴν εἰς γνώσεις συντακτικὰς συμφώνως τῷ σκοπῷ τοῦ σχολείου, δὲν θὰ ἀφήνῃ δ' αὐτὸν νὰ πλέῃ εἰς πέλαγος ἀκατανόητων συντακτικῶν κανόνων, ὧν ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι πάντοτε δυσχέρεια καὶ σκότος. Ἡδύνατο λοιπὸν καὶ ἐν τούτῳ ὁ κ. Γιάνναρις νὰ διδχθῇ ὑπὸ τινος ἐγκεκοιμένης Γραμματικῆς τί μέτρον ὤφειλε νὰ τηρήσῃ ἐν τῷ παραρτήματι, ὕπερ ἐπέγραψε **Στοιχειώδεις γνώσεις συνιάξεως**

Ἄς προσθέσωμεν ἐν τέλει ὡς δεῖγμα τῆς καθαρευούσης τοῦ κ. Γιάνναρι γλώσσης τὴν § 196 τὴν προτασσομένην πρὸ τοῦ ἑτυμολογικοῦ. « Ἡ Ἑλληνικὴ **ἡμῶν** γλῶσσα δὲν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς τόσας χιλιάδας λέξεις (ἐλητμόνησε τὰς 100000), ὅσας ἔχει σήμερον, ἀλλ' εἶχε πολὺ ὀλιγωτέρας. Ἦσαν δὲ ἐκεῖναι αἱ **κατάπρωτοι** ἢ πρωτόθετοι λέξεις αἱ πλεῖστοι μονοσύλλαβοι, καὶ ἀπὸ ἐκείνας ἔγιναν ὑσιερώτερα αἱ πολλὰ ἄλλα, αἱ ὅποια εἶναι πολυσύλλαβοι. Καὶ ἔγινε τοῦτο διὰ τῆς λεγομένης Ἑτυμολογίας κατὰ δύο τρόπους. Αἱ πρωτόθετοι δη-

λαδὴ λέξεις ἢ ἐπῆραν κατόπιν των καταλήξεις ἢ ἐπῆραν ἀπ' ἐμπρός των ἄλλας μικρὰς λέξεις. Καὶ ὅσαι μὲν ἐμεγάλωσαν ἀπ' ὀπίσω διὰ καταλήξεων λέγονται παράγωγοι, ὅσαι δ' ἐμεγάλωσαν ἀπ' ἐμπρός λέγονται σύνθετοι...» Αὐτὸ εἶνε τὸ λεκτικὸν ὅφος τοῦ κ. Γιάνναρι ἐν Γραμματικῇ.

Ἐῤῥεθα βεβαιότατοι ὅτι δευτέρα μελέτη θ' ἀποκαλύψῃ καὶ ἄλλα πολλῶ δεινότερα καὶ σοβαρώτερα τῶν δημοσιευθέντων, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν τὸν περὶ τούτου χρόνον. Ἐπιφυλασσόμεθα τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπικρίσεως ἐν χρόνῳ εὐθεωτέρῳ, ὅτε θὰ εὐκαιρῶμεν ν' ἀσχοληθῶμεν εἰς τὴν μελέτην καὶ κρίσιν καὶ τῶν μειζόνων τοῦ κ. Γιάνναρι συγγραμμάτων.

Δὲν ἀπησχόλησα τοὺς φίλους ἀναγνώστῃς τῶν α' Ὑψ. Λ. Ὁρέων» ἐπὶ δύο ἐβδομάδας, τὸ μὲν διότι ἐπικαιρότερα ζητήματα ἐπλήρουν τὰς στήλας αὐτῶν, τὸ δὲ καὶ διότι δὲν δύναμαι νὰ ἀφαιρῶ πολύτιμον χρόνον ἐκ τοῦ κυρίου μου ἔργου καὶ νὰ καταναλίσκω αὐτὸν εἰς κρίσιν καὶ ἐπικρίσιν τῶν ἔργων τοῦ κ. Γιάνναρι. Καὶ εἶνε μὲν βεβαίως λυσιτελές ἔργον ἢ κατάδειξις τῶν παντοδαπῶν σφαλμάτων βιβλίου, ὕπερ ἔγγραφῆ διὰ νὰ θρέψῃ τὴν Κρητικὴν νεότητα. Ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο, νομίζω, ἐπαρκῶς ἐν τοῖς προδημοσιευθεῖσιν ἄρθροις καὶ ὁ σκοπὸς ὃν προστιθέμην ἐπληρώθη. Εὐτυχῶς δὲ ὁ κίνδυνος, ὃν ἐφοβήθη, ἐξέλιπε. Διότι καίπερ κατακλίσαν, ὡς προεῖδον, τὴν Κρήτην, **διεφθόρησε** μόνον τὰ βαλάντια τῶν πτωχῶν ἐκπληρῶσαν οὕτω τὸν φιλοπρόσδοτον τοῦ συγγραφέως σκοπὸν, ὅστις μάλιστα μετὰ τινος ἀλαζονείας ἀναμείκτου καὶ μετὰ κουφότητος διακηρύττει ὅτι ἐπώλησε 5,000 σώματα, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο κακὸν προὔξενησεν. "Ἄν τοῦτο προσαρμύζεται εἰς ἐπιστήμονα κηδόμενον τῆς φιλοτιμίας καὶ ἀξιοπρεπείας ἑαυτοῦ χωρὶς νὰ ὑποβιβάζῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἐπίπεδον βιβλιοκαπήλου αὐτόδηλον. Ἐγὼ χαίρω διότι δὲν διδάσκειται τὸ ἔργον αὐτοῦ. Οἱ μὲν δῆλα δὴ πτυχιῶχοι τῶν δημοδιδασκάλων καίπερ ἐπιβαλόντες ἐξ ἀνωτέρας ἀνάγκης τὸ βιβλίον ἢ ἀπὸ στόματος μόνον ἢ διὰ χειρογράφων σημειώσεων διδάσκουσι τὸ μάθημα τῆς Γραμματικῆς. Οἱ δὲ μὴ πτυχιῶχοι, ἐξ ἄλλων ἐγκεκριμένων καὶ εὐχρηστων βιβλίων βοηθοῦνται εἰς τὴν ἑαυτῶν διδασκαλίαν. Ἐὰν δὲ ἐπ' ἐλάχιστον συνεβάλοντο εἰς τοῦτο ἕσα ἔγραφα ἐν τοῖς φίλοις τοῦ καλοῦ Ὑψ. Λ. Ὁρεσι ἀποζημιῶμαι ἱκανῶς διὰ τὸν κόπον.

Διὰ πάντα ταῦτα παρὰ τὴν ἐν τῷ τελευταίῳ μου ἄρθρῳ ὑπόσχουσι δὲν θὰ ὑπεβαλλόμεν εἰς νέον κόπον συνεχίζων ἀγῶνα ἀχάριτα, ἂν

μὴ ἐπληροφορούμην ὅτι ὁ κ. Γιάνναρις μετὰ τινος εἰρωνείας ὡμολόγησε χάριτας εἰς τοὺς περὶ τὰ Ὑψ. Λ. Ὅρη, διότι δῆθεν παρασχόντά μοι τὰς ἑαυτῶν στήλας συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ρεζιλευθῶ. Ἄνθομολογῶ ὑμῖν, σοφώτατε γραμματικέ, πλείστας χάριτας, δι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ὁμολογίαν χαρίτων εἰς τὰ Ὑψ. Λ. Ὅρη. Πολλῶ πλείονα ἐκδούλευσιν εἰς τὰ γράμματα ἐν γένει καὶ εἰς τὴν ἐν ἡμῖν πνευματικὴν κίνησιν παρέχουσι ταῦτα διὰ τῶν ἑαυτῶν στηλῶν ἢ ὑμεῖς διὰ τῶν διδακτικῶν καὶ τῶν ἄλλων σας φυλλάδων, καὶ τῶν σοφῶν ἐγκυκλίων. Τίς δὲ ἐκ τῶν δύο ἡμῶν ἐρρεζιλεύθη διὰ τῆς ἐπικρίσεως τοῦ σοφοῦ ὑμῶν ἔργου καὶ τυφλῶ δῆλον. Μόνος δ' ὑμεῖς, ὅστις τὰ πάντα πάντοτε καὶ πανταχοῦ ὑπ' ἄλλοιόν ἢ οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι βλέπετε πρίσμα, λημᾶτε, ὡς φαίνεται. Ἐὰν ἐρρεζιλεύθην κατέλθετε καὶ ἀναιρέσατε ὅσα ἤλεγξα. Καταδειξάτέ μοι ποῦ ἐπλανήθην ἐν τῇ ἐπικρίσει, τί παρεμόρφωσα, ἐν τίνι σημείῳ ἐδημιούργησα σφάλματα, τοῦ τέλος πάντων δὲν μετεχειρίσθην ὀρθῶς καὶ προσηκόντως τὴν γραφίδα τοῦ εὐσυνειδήτου κριτοῦ. Τὸ ἐναντίον τούτων, κ. Γιάνναρι, ρεζιλεύει τὸν ἐπιστήμονα. Ἄλλ' ἢ ἀλήθεια, ἣτις εἶνε ὁ πολικὸς ἀστὴρ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ὄριμεῖα ἐὰν εἶνε δὲν ρεζιλεύει.

Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῆτε νὰ μὴ σας νομίζῃ ὁ κόσμος ἀσκὸν πεπληρωμένον ἀνέμου ὀφείλετε ἢ νὰ σιγήσητε, ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν πώλησιν τῶν πεντακισχιλίων ἀντιτύπων, διότι πᾶς θόρυβος ταπεινοὶ τὸν Γεν. Ἐπιθεωρητὴν τῆς Παιδείας ἐν Κρήτῃ, καθ' ὅσον ὑπὸ τὴν τήβεννον τούτου ἐπωλήθησαν καὶ ἀλλαχοῦ τοῦτο θὰ προεκάλει συγκάλυψιν ἐξ αἰσχύνης, ἢ ν' ἀναιρέσητε τὰ ἐλεγχθέντα καὶ νὰ καταδείξητε τὰς ἀρετάς, ὑφ' ὧν περικοσμεῖται ἢ περίπυστος φυλλάδα, ἃς ἢ ἐπικρίσεις, καίτοι πολλοστὸν μόνον μέρος περιελαβε, ὅλως ἀσυμφώνους πρὸς τὸν ὀγκῶδη καὶ φυσῶντα πρόλογόν σας ἀπέδειξεν.

Ἄναγκάζομαι λοιπὸν καὶ αὐθις νὰ δαπανήσω χρόνον εἰς τὸ ὑμέτερον ἔργον διὰ νὰ ἐπιτείνω... τὸ ρεζιλευμα καὶ νὰ καταστήσω ὑμῖν εὐχερεστέραν τὴν ἀναίρεσιν, διότι ἐκ περισσοτέρας ὕλης εὐκολώτερον εὐρίσκει τις τὰ ἐπίφογα. Ὅθεν ἐγὼ ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὁ κ. Γιάνναρις, ὡς ἐν τῇ ἐπικρίσει κατέδειξα, κηροχυτῶν λέξεις καὶ φράσεις, ἐπλαστούργησε βιβλίον ἀνάπλεων πάσης κακίας, ἀπειρόκαλον, κακόζηλον, ἀγροικίας καὶ βχναυσότητος ὄζουσαν μᾶζαν, ἀκρισίας, ἀκυρολογίας, διαστρόφων διδαγμάτων, ἀσαφείας καὶ συνεχοῦς ψεύδους κατα-

σκεύασμα, γραῶδες τι καὶ κρόνειον σύστημα (ἀφ' οὗ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει λέγει ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς ε'. σελίδος ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψιν γραμματικὴν λατινιστὶ συγγεγραμμένην ἀπὸ τοῦ 1839), ἀποφώλιον, συνελόντι εἰπεῖν, τέρας, ὅπερ κατέστησεν εὐφώρατον τὴν ἀνικανότητα τοῦ γράβαντος καὶ τὸν σκοπὸν, ὅστις ἦτο ἡ **διαφύροσις** τῶν βαλαντίων.

Ἐὰν νομίζῃ τις ὅτι εἶμαι ὑπερβολικός, ἅς ἀναγνώσῃ προσεκτικῶς τὴν ἐν ὀκτώ ἀρθροῖς ἐπίκρισίν μου ἔχων ἀνοικτὴν καὶ τὴν ἐπικριθεῖσαν Γραμματικὴν καὶ ἅς μοι εἴπῃ : Οἱ σχοινοτενεῖς κανόνες εἶναι ἀρετὴ βιβλίου γραμματικῆς ; ἀπομνημονεύονται ; αἱ ἀσύμμετράι, τὰ ξένα τῆς καθαρειούσης, τὰ χυδαῖα καὶ βάνουσα, τὰ κρυεῖων λήρων ὄζοντα ἀρχαῖκά, τὸ ἀτακτον καὶ ἀκόσμητον ὕλικόν, τὸ καινοφανές καὶ δυσμνημόνευτον τῶν ὀρισμῶν, τὸ ἄσχετον, ἀνάρμοστον καὶ ἀντικρὺς ἐναντίον τῶν παραδειγμάτων πρὸς τοὺς κανόνας, ἡ ἀηδὴς τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐπανάληψις, τὸ ἀσύμφωνον καὶ ἀντιφατικόν, ἡ διαστροφὴ συστήματος αἰῶνα κρητοῦντος εἶναι ἀρεταὶ διδακτικοῦ βιβλίου ; Δύναται νὰ ὀνομασθῇ παιδαγωγικὸς ἀνὴρ ἡ ἀπλῶς εὐμοῖρος φιλολογικῆς παιδείας ὁ ἐργάτης τῶν τερατουργημάτων τούτων ; Δύναται νὰ εἶναι γραμματικῆς συγγραφεὺς ὁ μὴ ἔχων τὴν δύναμιν νὰ διακρίνῃ κανόνα καὶ σημείωσιν, ἀλλ' ἀλλοκότως συμφύρων ταῦτα ; Ἔχει μίαν σελίδα, μίαν παράγραφον, μίαν μόνην γραμμὴν ἢ Γραμματικὴν τοῦ κ. Γιάνναρι, ἣτις νὰ καθιστᾷ εὐπρόσδεκτον εἰς παῖδα τὸ φύσει ξηρὸν καὶ ἄχαρι μάθημα τῆς γραμματικῆς ; Καὶ παρὰ ταῦτα οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῆς παρ' ἡμῖν παιδείας προεἶλοντο τὸ ἄμουσον τοῦτο κατασκευάσμα ὡς ὄργανον προβιβάσθηριον τῆς διανοίας τῆς ἀπαλῆς νεότητος τῆς πατρίδος ! Καὶ ὀρθῶς βεβκίως ! ! ! Ἦθελον νὰ ἔβλεπον τὴν εἰσηγητικὴν ἐκθεσιν τῶν προτεινάντων ταύτην Ἐπιθεωρητῶν. Ἐν τίνι ἄρᾳ γε κεφαλῶν ταύτης διέκριναν ὅτι παροξύνεται ἡ αὐτενέργεια τοῦ παιδός, ὅπερ εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς διδακτικῆς τέχνης σήμερον ;

Ὅσπερ ἐγὼ τοῦλάχιστον πείθω ἑμαυτὸν ὅτι ἡ κριθεῖσα τοῦ κ. Γιάνναρι Γραμματικὴ δὲν γέμει ἀπλῶς πλημμελειῶν, ἀλλ' εἶναι ἀταλαίπωρον καὶ ἀνεπίστατον κατασκευάσμα ἐπ' οὐδεμιᾶς παιδαγωγικῆς ἀρχῆς ἐστηρικμένον, ἰδιόγνωμόν τι τερατούργημα, ὅπερ ὁ ἐργάτης ἐτολμησε κακίζων πάντα τὰ ὀμοειδῆ νὰ ὀνομάτῃ σύστημα νέον !

Ἴνα δὲ μὴ νομίζωμαι ὅτι ἀερολογῶ θὰ παρακαλέσω τὸν συγγρα-

φέα νὰ δηλώσῃ, ἐὰν ἐμελέτησε πρὶν συγγραφήν τὸ ἔργον αὐτοῦ παι-
 δαγωγικὰ περὶ Γραμματικῆς συγγράμματα Ἑλλήνων ἢ ξένων καὶ
 πρὸς τίνων ὑποθήκας προσήρμωσε τὸ ἑαυτοῦ πόνημα. Διότι ἐγὼ φρονῶ
 ὅτι ὄχι μόνον παιδαγωγικῆς ἢ διδακτικῆς ἔργα ἐκτενῆ ἢ ἐγχειρίδια
 δὲν ἐμελέτησεν ὁ κ. Γιάνναρις, ὄχι μόνον τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Κοϊντι-
 λιανοῦ λέγοντος ὅτι ἀρετὴ τοῦ γραμματικοῦ εἶναι ὡς ἀγνοῆσινα πράγ-
 ματα. τ. ἔ. νὰ παραλείπῃ τινὰ, ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἑλληνικὰς γραμματι-
 κὰς, ὅσας δὲν εὔρεν ἐν Χανίοις· διότι ἐξάπαντος θὰ ἐμιμείτο ταύτας,
 ὅσῳ καὶ ἂν ἐπιζητῆ ἐν τῷ προλόγῳ νὰ μειώσῃ τὸ κῦρος τούτων καὶ
 νὰ κατεριωνευθῆ τὴν ἐπίσημον ἔγκρισιν. Διὰ ταῦτα θὰ παραθέσω ἐγὼ
 γνώμας τινὰς παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν περὶ γραμματικῆς, ἵνα δευχθῆ ἂν
 ἔχη τούτων γνώσιν ὁ κ. Γιάνναρις.—*«Ὅπως ἡ γραμματικὴ, λέγει
 ὁ Σπαθάκις, ἐπιτύχη τὸν σκοπὸν, ὃν ἐπιδιώκει ἐν τῷ δημοτικῷ σχο-
 λείῳ, πρέπει νὰ εἶναι οὐχὶ ἐκτεταμένη, λεπτολόγος καὶ λίαν θεωρη-
 τικὴ, ἀλλὰ σύντομος ἀπλὴ καὶ πρακτικὴ».* Ἄς εἴπῃ ἡμῖν καὶ ὁ μά-
 λιστα τῷ κ. Γιάνναρι προκείμενος, ἂν τὰνωτέρῳ εὐρίσκωσιν ἐφαρμογὴν
 ἐν τῷ βιβλίῳ τούτου.—*Ὁ συντάσσων γραμματικὴν, λέγει ὁ Diester-
 weg, παρατηρεῖ, συγκρίνει, σκέπτεται καὶ τέλος διατυπώνει τοὺς
 οὕτως εὐρεθέντας γλωσσικοὺς νόμους· αὕτη εἶναι ἡ ἀρίστη μέθοδος,
 οὐδέποτε δὲ θέλει εὐρεθῆ καλυτέρα ταύτης. Μία μόνη ἀλήθεια, ἦν
 οἱ μαθηταὶ μόνον εὐρίσκουσι καταλλήλως ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ὀδη-
 γούμενοι ζυγίζει περισσότερον δέκα ἢ καὶ ἑκατὸν ἀληθειῶν ἐισοίμων
 εἰς αὐτοὺς παρεχομένων».*—Προπαρασκευάζει, ἐρωτῶ, τὸ βιβλίον τοῦ
 κ. Γιάνναρι κατὰ τὰνωτέρῳ τὴν αὐτενέργειαν τοῦ μαθητοῦ; Ἐξήγα-
 γεν ἐπαγωγικῶς καὶ ἓνα μόνον κανόνα; *«Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς
 Γραμματικῆς τὸ κείμενον δὲν εἶναι περιττόν, λέγει ὁ Σακελλαρόπου-
 λος. Πᾶσα ὁμῶς γραμματικὴ δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν ἐν τῷ
 δημοτικῷ σχολείῳ διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου, οὕτινος ὁ
 σκοπὸς εἶναι ὅλως πρακτικὸς, ὡς ἐκ τούτου δὲ μόνον τοιοῦτον κεί-
 μενον δύναται ἐν αὐτῷ νὰ χρησιμοποιηθῆ, τὸ ὁποῖον περιοριζόμενον
 εἰς τοὺς τύπους τῆς σήμερον γραφομένης γλώσσης περιέχει ὅσον τὸ
 δυνατόν ὀλίγους κανόνας, πολλὰς δὲ καὶ ποικίλας ἀσκήσεις».* Ἐχει
 βεβαίως ἡ Γραμματικὴ τοῦ κ. Γιάνναρι τὰς ὑπετυπωμένας ἐν τούτῳ
 ἀρετὰς μὲ τὰ: λυσάτω, λυθήτω, λύσας ἔχω, θεατῆρ, κναφεῖον,
 σκνίψ, ἡμαθόεις, ἀτιαγὴν κλπ. κλπ. Ἀποκλείεται δέ, λέγει ὁ αὐτός,
 ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῆς πᾶν ὅ,τι εἶναι καθαρῶς ἐπιστημονικόν. Πρέ-
 πει δὲ νὰ ὀρμᾶται ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα τοῖς μαθηταῖς».
 —Οὕτω πράτει ὁ κ. Γ. μὲ τὸ δίγαμμα, τὸ κόππα καὶ τὸ παρακτύ-
 σμα!!!—*Ἡ Γραμματικὴ εἶναι μέσον καὶ οὐχὶ σκοπός, λέγει ὁ
 Περίδης. Ἡ ἐπιστημονικῶς συστηματικὴ διδασκαλία αὐτῆς δεόν ὡς
 ἀποσκορακισθῆ ἐκ τῶν σχολειῶν. Ἀρκεῖ πρὸς κατανόησιν τοῦ κειμέ-*

νου ἢ ἐκμάθησις τοῦ τυπικοῦ ταύτης. Δὲν πρέπει νὰ δίδωνται πρῶτον οἱ κανόνες καὶ εἶτα νὰ προσάγωνται τὰ παραδείγματα, ἀλλ' ὁ μαθητὴς μόνος πρέπει νὰ κατασκευάζῃ τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσης ἐξ ἀφθόνων παραδειγμάτων». Τοιαυτὰ τινὰ συνιστᾷ ὁ Παππαδόπουλος, ὁ Παππαμάρκος, ὁ Οἰκονόμος, ὁ Παυλίδης, ὁ Πανταζίδης καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες παιδαγωγικοὶ Καὶ ἐν περιοδικοῖς δὲ πάντοτε τὰ αὐτὰ συνιστῶνται. Ἐπιτόμης, συντομία, ἀποφυγὴ ἐπιδείξεως πολυμαθίας, ἔκκλησις ἀπὸ τοῦ καθαρώς ἐπιστημονικοῦ, συγκατάβασις μέχρι τῆς παιδικῆς νοήσεως, πρακτικότης, οὐχὶ θεωρία, μόνον τὸ προσίδῃν εἰς παῖδας, ταῦτα εἶναι τὰ γνωρίσματα τῆς καλῆς γραμματικῆς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἔργον δηλ. αὐτῆς εἶναι νὰ εἶναι **διδακτικὴ**, οὐχὶ δὲ **ἱστορικὴ**. Δὲν θὰ ἔχῃ δέ, πιστεύω, ὁ κ. Γ. τὴν τόλμην νὰ διςχυρίσῃται ὅτι κοσμεῖται ἡ γραμματικὴ αὐτοῦ μὲ τάνωτέρω προσόντα, ἔταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς 100000 λέξεις, τοὺς τέσσαρας ἱστορικοὺς κύκλους του, τὰ 19 γράμματα καὶ τὴν τόσῃν ἄλλην σοφίαν.

Ἄλλὰ καὶ οἱ ξένοι, ὧν δυστυχῶς δὲν ἔχω προχείρως συγγράμματα, καθ' ὅσον ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μνημονεύονται, ὁ ρηθεὶς Diesterweg, ὁ Kehr, ὁ Niemeyer καὶ εἴ τις ἄλλος διακηρύττουσιν ὅτι οἱ κανόνες δὲν πρέπει νὰ πολλαπλασιάζωνται **διὰ τὴν ἀκριβείαν δῶθεν** ἀλλὰ νὰ ὀλιγοστεύωσι καὶ ν' ἀπλοποιῶνται.

Δὲν θεωρῶ ὀρθὸν οὐδ' ἀναγκαῖον νὰ χωρήσω περαιτέρω.

Ἀπέδειξα, νομίζω, οἷα εἶναι ἡ Γραμματικὴ τοῦ κ. Γιάνναρι. Οὐδὲ θὰ τολμήσῃ τις, ὑποθέτω, νὰ ὑπερασπίσῃ αὐτήν. Ἐὰν δ' ὅμως συμβῇ τοιοῦτόν τι δὲν ἐξηγητήθησαν τὰ σφάλματα καὶ εἶναι δυνατὴ μετὰ τὸν πρῶτον θερισμὸν σταχυολόγησις, ἣν προσκαλούμενος δὲν θ' ἀποκνήσω νὰ ἐπιχειρήσω.

Περαιῶν δὲ τὴν ἐπίκρισιν ὁμολογῶ δημοσίᾳ πολλὰς χάριτας τῷ κ. Διευθυντῇ τῶν Ἰ. Ψ. Λ. Ὁρέων, παρασχόντι εὐμενέστατα τὰς στήλας αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῶ τῶν δημοτικῶν ἡμῶν σχολείων, ἅτινα ἔπρεπε νὰ γίνωσι τὸ πρῶτον τῆς πολιτείας μέλημα. Τὸν δὲ κ. Γιάνναριν θὰ παρακαλέσω ν' ἀφήσῃ τὰ διδακτικὰ βιβλία εἰς ἀρμολιωτέρους καὶ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν φιλολογίαν ἢ νὰ προσληθῇ συνεργάτης εἰς τὸ προκηρυχθὲν μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ ὀρισθὲν διὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος, τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους, ἀφήνων τὰ χθαμαλὰ ταῦτα καὶ σακεῖνα τῶν γραμμάτων πεδία εἰς ἡμᾶς τοὺς στερουμένους περὶ τῶν ὑψηλοτέρων ἀναβῶμεν. Οὕτω δὲ θ' ἀποβῇ καὶ πολὺ χρησιμώτερος εἰς τὸ ἔθνος ἢ ὡς συγγραφεὺς διδακτικῶν βιβλίων.

